

T.C.
İZMİR DEMOKRASİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

OKUL ÖNCESİ KURUMUNA DEVAM EDEN SURİYELİ ÇOCUKLARIN DİL VE
SOSYAL-DUYGUSAL GELİŞİM DÜZEYLERİ- MARDİN İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÖZDE ALTINTAŞ

2118126003

Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Behsat SAVAŞ

MART 2024

T.C.
İZMİR DEMOKRASİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**OKUL ÖNCESİ KURUMUNA DEVAM EDEN SURİYELİ ÇOCUKLARIN DİL VE
SOSYAL-DUYGUSAL GELİŞİM DÜZEYLERİ- MARDİN İLİ ÖRNEĞİ**

Gözde ALTINTAŞ

Danışman
Doç. Dr. Behsat SAVAŞ

İZMİR 2024

ONAY METNİ

İzmir Demokrasi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 2118126003 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Gözde ALTINTAŞ, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "Okul öncesi kurumuna devam eden Suriyeli çocukların dil ve sosyal-duygusal gelişim düzeyleri- Mardin ili örneği" başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Behsat SAVAŞ

Dokuz Eylül Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Ünvan Adı Soyadı: Doç. Dr. Sibel YOLERİ

Üniversite Adı: İzmir Demokrasi Üniversitesi

Ünvan Adı Soyadı: Doç. Dr. Güzin ÖZYILMAZ

Üniversite Adı: Dokuz Eylül Üniversitesi

Teslim Tarihi:

Savunma Tarihi:

Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Emre ÜNLÜ

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Okul öncesi kurumuna devam eden Suriyeli çocukların dil ve sosyal-duygusal gelişim düzeyleri- Mardin ili örneği” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla beyan ederim.

Tarih: ../../....
Gözde ALTINTAŞ
İmza

ÖNSÖZ

Okul öncesi kurumuna devam eden Suriyeli çocukların dil ve sosyal-duygusal gelişim düzeylerinin incelendiği araştırmamızda tüm sorularıma yanıt veren ve engin tecrübesiyle beni yönlendiren ve zaman ayıran değerli hocam Doç. Dr. Behsat SAVAŞ' a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim süresince tecrübeleriyle eğitim hayatıma katkı sunan saygıdeğer hocam, Doç. Dr. Sibel YOLERİ kalpten teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim için İzmir' e başvurmam için beni teşvik eden ve kazandığım için sevinerek her daim yanımda olan eşim Murat Ozan ALTINTAŞ, tez yazım süresince oğluma bakarak benim yanımda olup desteğini esirgemeyen canım annem Ayşe KÜÇÜKASLAN ve canım babam Bahri KÜÇÜKASLAN' a teşekkürü borç bilirim.

MART 2024

Gözde ALTINTAŞ

OKUL ÖNCESİ KURUMUNA DEVAM EDEN SURİYELİ ÇOCUKLARIN DİL VE SOSYAL-DUYGUSAL GELİŞİM DÜZEYLERİ- MARDİN İLİ ÖRNEĞİ

ÖZET

Okul öncesi dönem çocukların dil, sosyal-duygusal ve diğer gelişim alanlarının en hızlı olduğu dönemdir. Okul öncesi eğitimin amacı da çocukların gelişim alanlarını destekleyerek onları ilkokula hazırlamak ve sosyal hayata adapte olmalarını sağlamaktır. Çocukların erken yaşlarda maruz kaldıkları sosyo-ekonomik, savaş, göç, istismar vb. problemlerden dolayı sosyal- duygusal ve dil gelişimleri risk altındadır. Ülkemize zorunlu göçle gelen ve eğitimlerine okul öncesi kurumlarında devam etmek zorunda kalan Suriyeli çocuklar konuşma, okula ve çevreye uyum sağlama ve iletişim problemleri yaşamaktadırlar. Dil ve sosyal-duygusal gelişim için gerekli olan kazanımların çocuklarca edinilmesi önemlidir. Araştırmada, okul öncesi kurumlarına devam eden Suriyeli çocukların eğitimleri sürecinde dil ve sosyal-duygusal gelişim düzeylerinin okul öncesi öğretmenlerce belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini, Mardin ili Artuklu, Midyat ve Kızıltepe ilçelerinde 2022-2023 öğretim yılında Suriyeli öğrencileri olan okul öncesi öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırma verileri, üç ilçede görev yapan ve Suriyeli öğrencisi olan 161 okul öncesi öğretmeninden elde edilmiştir. Veriler araştırmacı tarafından geliştirilen anketle toplanmıştır. Veri analizinde parametrik olmayan testlerden Fisher-Freeman-Halton Exact testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, çocukların, dil gelişiminde genel olarak sesleri ayırt etme, sesini uygun kullanma, dinlediklerini/izlediklerini kavrama, görsel materyalleri okumada başarılı bulunmuşlardır. Sosyal-duygusal gelişim alanında kendisine ait özellikleri tanıtır kazanımına yönelik olumlu görüş belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi, Dil gelişimi, Sosyal-duygusal gelişim, Suriyeli çocuklar

LANGUAGE and SOCIAL-EMOTIONAL DEVELOPMENT LEVELS of SYRIAN CHILDREN ATTENDING PRESCHOOL INSTITUTIONS- the CASE OF MARDIN PROVINCE

ABSTRACT

Preschool period is the period when children's language, social-emotional development and other areas of development are the fastest. The purpose of preschool education is to support the development areas of children, to prepare them for primary school and to enable them to adapt to social life. Socio-economic problems that children are exposed to at an early age, war, migration, abuse, etc. social-emotional and language development are at risk due to problems. The lack of language proficiency, inability to adapt to school and the environment and communication problems observed in Syrian children who came to our country with forced migration and had to continue their education in our preschool institutions pose a serious problem. It is important to provide children with the achievements necessary for both language and social-emotional development. For this purpose, factors such as games, drama, art, peer interaction and cooperation should be largely involved in the activity processes. In our research, it is aimed to determine the language and social-emotional development levels of Syrian children attending preschool institutions by preschool teachers during their education. The screening pattern, which is one of the quantitative research methods, was used in the research. The study universe of the research consists of preschool teachers with Syrian students in the 2022-2023 academic year in Artuklu, Midyat and Kızıltepe districts of Mardin province. The research data were obtained from 161 preschool teachers who work in three districts and have Syrian students. The data were collected by a questionnaire developed by the researcher. Fisher-Freeman-Halton Exact Test, one of the non-parametric tests, was used in data analysis. As a result of the research, it has been observed that children in general are successful in language development in distinguishing sounds, using their voice appropriately, understanding what they are listening/watching, and reading visual materials. In the field of social-emotional development, more positive opinions were expressed when it introduces its own characteristics.

Keywords: Preschool, Language development, Social and emotional development, Syrian children

İÇİNDEKİLER

ONAY METNİ.....	i
YEMİN METNİ.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	viii
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Sınırlıkları	6
İKİNCİ BÖLÜM	7
2.1. Göç.....	7
2.2. Dil Gelişimi.....	10
2.3. Sosyal-Duygusal Gelişim	13
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	16
YÖNTEM.....	16
3.1. Araştırmanın Modeli ve Çalışma Evreni	16
3.2. Veri Toplama Aracı.....	17
3.3. Veri Analiz Yöntemi	17
3.4. Araştırmanın Alt Problemleri	18
3.5. İstatistiksel Çözümleme	18
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	19
BULGULAR	19
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	28
SONUÇ VE TARTIŞMA	28
5.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	28
5.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	30
5.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	31
5.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	32
5.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	33
5.6. Öneriler	34
KISALTMALAR.....	35

KAYNAKÇA	36
EKLER.....	46
Ek 1. Okul Öncesi Kurumuna Devam Eden Suriyeli Çocukların Dil ve Sosyal-Duygusal Gelişim Düzeyleri Anketi.....	46
Ek 2. Araştırma Uygulama İzinleri	48
Ek 3. Etik Kurul Kararı	50
Ek 4. Etik Kurul Onay Formu	51
ÖZGEÇMİŞ.....	52

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Öğretmenin Cinsiyetine Göre Öğrencilerin Dil Gelişim Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	19
Tablo 2. Öğretmenin Cinsiyetine Göre Öğrencilerin Sosyal-Duygusal Gelişim Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	20
Tablo 3. Öğretmenin Kıdemine Göre Öğrencilerin Dil Gelişim Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	21
Tablo 4. Öğretmenin Kıdemine Göre Öğrencilerin Sosyal-Duygusal Gelişim Düzeylerinin Karşılaştırılması	22
Tablo 5. Öğretmenin Suriyeli Öğrencilerle Çalışma Süresine Göre Öğrencilerin Dil Gelişim Düzeylerinin Karşılaştırılması	23
Tablo 6. Öğretmenin Suriyeli Öğrencilerle Çalışma Süresine Göre Öğrencilerin Sosyal-Duygusal Gelişim Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	24
Tablo 7. Sınıfta Bulunan Suriyeli Öğrenci Sayısına Göre Öğrencilerin Dil Gelişim Düzeylerinin Karşılaştırılması.....	25
Tablo 8. Sınıfta Bulunan Suriyeli Öğrenci Sayısına Göre Öğrencilerin Sosyal-Duygusal Gelişim Düzeylerinin Karşılaştırılması	26
Tablo 9. Suriyeli Öğrencilerin Dil ve Sosyal- Duygusal Gelişim Ortalamaları.....	27

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bölümde, araştırmanın problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi ve araştırmanın sınırlıklarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Okul öncesi eğitim çocukların bilişsel, duyuşsal ve fiziksel gelişimlerini desteklemesi nedeniyle tüm dünyada ilgi görmektedir. Okul öncesi eğitim, 0-6 yaş dönemini kapsamakta olup çocukları ilkokula hazırlamaktadır. Okul öncesi dönemde çocuğa, kendisini destekleyecek bilgi, beceri ve davranışlar kazandırılır. Fiziksel ve sosyal gelişimiyle birlikte bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıklar edindirilir, kişiliği şekillendirilir. Okul öncesi eğitim, dil, bilişsel ve sosyal gelişimin yanı sıra birçok yönden çocuğu desteklemektedir. Okul öncesi eğitim alarak ilkokula başlayan çocukların, bu eğitimi almayan çocuklara göre daha girişimci, katılımcı ve uyumlu oldukları, ilkokula birçok alanda avantajlı başladıkları, bunun da akademik başarılarını olumlu etkilediği bilinmektedir. Bu bağlamda, erken yaşların bireysel gelişimde kritik öneme sahip olduğu ve bu dönemde bireyin gelişimine yönelik gerçek desteğin, ilerleyen yıllarda akademik başarıya, okul performansına ve sosyal hayata olumlu etkilerinin olduğu görülmektedir (Doğrul ve Akay, 2019: 120).

Çocukların gelişimlerini eşit ortam ve koşullarda tamamlamaları her zaman mümkün değildir. Dil, sosyal-duygusal ve bilişsel gelişimleri için kritik olan 0-6 yaş dönemde Suriyeli çocukların maruz bırakıldığı savaş, ekonomik sıkıntılar, eğitime erişim vb. sıkıntılar yüzünden gelecekleri risk altındadır. Yaşadıkları sıkıntılar yüzünden akranlarına göre dezavantajlı durumda olan Suriyeli çocukların gelişimsel ihtiyaçlarını karşılayacak programlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yüzden uygulanacak program okul öncesi dönemde eğitim gören Suriyeli çocukların ilkokula hazır olabilmesini sağlayacak dil ve sosyal-duygusal gelişimi desteklemelidir (Erdemir ve Diri, 2019: 12). Ragnarsdóttir (2021: 420-421), mülteci çocukların anaokullarında başarılı olduklarını ve ebeveynlerle olan eğitim ortaklıklarının, en azından çocukların gelişinden önceki kapsamlı hazırlıklar nedeniyle büyük ölçüde başarılı olduğunu göstermektedir. Anaokullarındaki eğitim uygulamaları, kapsayıcılık ilkesinin gerçekleşmesi mülteci çocukların arkadaşları tarafından tereddüt

edilmeden oyunlara katılımlarının sağlanması ile mümkün olur. Mülteci çocuklar ile misafir oldukları ülke çocuklarının konuyla ilgili önceden bilgilendirilmeleri sürecin olumlu olmasına katkı sağlar.

Okul öncesi dönem, dil ve sosyal becerilerin edinimi açısından önemlidir. Bu dönemde çocukların belirtilen becerilere ne derece sahip olduklarının belirlenmesi ve yeni sosyal becerilerin kazandırılması gereklidir. Ülkemizde Suriye'deki savaştan dolayı göç edip, eğitimlerine okul öncesi kurumlarında devam eden Suriyeli çocukların dil ve sosyal-duygusal gelişim düzeyleri, kendilerini ifade etmelerinde ve ortama uyum sağlamalarında belirleyici değişkenler olarak kabul edilebilir. Suriyeli çocukların, dil öğrenme ve yeni sosyokültürel ortama uyum sağlama gibi koşullarla başa çıkmaları da beklenmektedir (Arar vd., 2019: 972-974). Suriyeli çocukların, savaşa maruz kalma derecesi değişmekle birlikte, savaşa ilgili travma ve kayıp yaşadıklarından psikolojileri olumsuz etkilenmiştir. Yaşanılan olumsuz deneyimler, çocuğun sosyal ve duygusal işlevlerini etkilemekte, saldırganlığın artmasıyla antisosyal davranışlar tetiklenip duygusal problemlere yol açmaktadır (Kim vd., 2023: 503). Richman (1998), mülteci çocukların yaşadıkları olayların sonucu olarak, çocukların saldırgan davranışlar gösterdiklerini ve ayrılık kaygısını üst düzeyde yaşadıklarını savunmaktadır. Bu nedenle, çocuklara yeni koşullara uyum sağlamaları için yeterince zaman verilmesi gerektiğini, okul ve ebeveynler arasında şefkatli ve güvene dayalı etkileşim yürütülmesi gerektiğini ifade etmektedir. Eğitim ortaklığı geliştirmenin yanı sıra, çocukların eğlenmelerini sağlayan etkinlikler ile sosyal becerileri geliştiren yaratıcı uygulamalarla desteklenmesini önemsemektedir.

Suriye iç savaşının 2011'de patlak vermesinden bu güne, 13 milyondan fazla Suriyeli değişik ülkelere gitmek zorunda kalmıştır, bu sayı neredeyse ülke nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturmaktadır. Suriyelilerin ilk sırada tercih ettikleri ülke olan Türkiye'yi yaklaşık bir milyon kişi ile Lübnan takip ederken diğer ülkeler sırası ile Ürdün, Irak ve Mısır'dır. Ülkemizde 2012 yılında 14.217 kişi ile başlayan geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin sayısı 1 Aralık 2022 tarihi ile 3.570.234 ulaşmış iken yaklaşık 324 bin kişinin geri dönmesi ile 16 Mart 2023'te 3.246.178 olmuştur (UNHCR, Syria Regional Refugee Response, 2020). Geri dönüşler kendi ülkelerine veya bir başka ülkeye gidişle açıklanabilmektedir. Araştırmanın yapılacağı Mardin ilinde ise, kayıtlı yaklaşık 100 bin geçici koruma kapsamında Suriyeli yaşamakta olup, bu sayı il genel nüfusunun yaklaşık %10'unu oluşturmaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2014). Dünyada 2021 yılı sonu itibarıyla, yaklaşık 90 milyon kişi zorla yerinden edilmiştir. Bu sayının, yaklaşık 28 milyon kişisi mülteci

konumuna itilmiş, 54 milyon kişisi ise kendi ülkeleri içinde zorla yerinden edilmiş, beş milyon kişisi de sığınmacı olarak yaşamak zorunda kalmıştır (UHNCR, 2022).

Bireyin göç etmesinin sebepleri, ekonomi, iç ve dış savaşlar, siyasi dışlanma ve doğal afet olarak sıralanabilir. Suriye’den ülkemize olan göç ise Suriye’de gerçekleşen bir iç savaştan kaynaklanmıştır. Göç edenlerin büyük bir kısmını çocuklar oluşturmaktadır (Bourgonje, 2010: 20). Göç süreci yetişkinlere kıyasla çocukları daha fazla etkileyen bir süreçtir. Çocuklar, göç edilen ülkede çok ciddi sıkıntılarla başa çıkmak zorunda kalır. Bu sıkıntıların başında beslenme eksikliği, sağlık sorunları, istismar, bir işte çalıştırılma ve dil eksikliği bulunmaktadır. Benzer sorunlardan kaynaklı okula devam edemeyen çocukların kötü muamele görme ve yaşamlarını iyi şartlarda devam edememe riski oldukça yüksektir (Taşkın & Erdemli, 2018: 156).

Okul entegrasyonu, hem mülteci çocuklar hem de öğretmenler tarafından karşılıklı düzenlemeler gerektiren iki yönlü karşılıklı bir süreçtir. Öğrenciler sadece kendilerini yeni okul ortamına adapte etmekle kalmamalı, aynı zamanda öğretmenlerin de kendilerini okuldaki farklı mülteci nüfusuna uyarlamaları gerekmektedir (Guo vd., 2019: 92). Okullar mültecilerin akademik öğrenmelerine ek olarak göç ettikleri yere uyum sağlamalarına, sosyalleşmelerine, ayrımcılıktan nasıl korunmaları gerektiğini öğrenmelerine ve yaşam becerileri kazanmalarına yardımcı olur. Çocuklar, kendini ifade etme becerilerini okul sayesinde geliştirecektir. Okul aracılığı ile öğretim programının öngördüğü değerlere sahip çıkan, sorumluluk alan, karar verme fırsatı sunan, yeteneklerine destek verilen çocukların “doğruyu yapma” deneyimi yaşadıklarında beceri ve yaratıcılıkları artar. Sığınmacı çocukların, sanat yapma, hikâye anlatma, oyun oynama ve yaratma gibi ilgi çekici fırsatlara ihtiyacı vardır. Ana diline kolayca erişemeyen çocuklar için sanat, kelimelerin yetersiz kaldığı anlarda çok şey ifade edebilir (Schur, 2014: 4-14).

Hayat, henüz ihtiyaçlarını tek başlarına karşılayamayacakları için mülteci çocuklara daha zordur. Korunma, beslenme, barınma, eğitim vb. ihtiyaçları karşılanırken özen gösterilmesi gereklidir. Çocukların gelişimlerinin hızlı olduğu okul öncesi dönemde yetersiz ve iyi olmayan çevre koşullarına maruz kalmaları gelişimlerini olumsuz etkileyecektir. Yerleştikleri ülkede eğitimlerine devam ederken akranları tarafından dışlanan, dil bilmedikleri için uyum sağlamada güçlük çeken ve duygularını ifade edemeyen çocukların travmatik durumlar yaşaması muhtemeldir (Yalçın, 2022: 89). Suriyeli çocuklar, arkadaş edinme, sosyal destek ilişkilerinin yokluğu, ayrımcılık ve Türkçeye hâkim olamamalarından dolayı günlük yaşamlarında zorlanmaktadır. Dil konusunda yaşadıkları güçlükler sonucu

sosyal uyum, eğitim ve sağlık gibi temel ihtiyaçlarını gidermede güçlük yaşamaktadır. Gedik (2009: 102) Konya’da ikamet eden Somalilere ilişkin yaptığı çalışmada, mültecilerin yaş aralığına bağlı olarak toplumsal uyum göstermede zorlandıkları, temel eğitime devam eden çocukların ise Türkçe’ye yeterli düzeyde sahip oldukları ve dili kullanarak sosyalleşebildikleri için çok daha az sorun yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır.

Eğitimin bireylerin gelişimi ile sosyal uyum ve becerilerinin desteklenmesinde etkili olduğunu vurgulayan çalışma sonuçlarından ve okul öncesi eğitimin ‘şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak’ amacından yola çıkarak Suriye’den gelen sığınmacı çocukların yaşamlarını etkileyecek dil ve sosyal- duygusal gelişimlerinin kritik olduğu okul öncesi dönemde uygun öğrenme – öğretme ortamları düzenlenerek bu çocukların desteklenmeleri gerekmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2013).

1.2. Araştırmanın Amacı

Göç süreci, yetişkinlere kıyasla çocukları daha fazla etkileyen bir süreçtir. Göç edenler içinde eğitim görmesi gereken kitlenin varlığı sebebiyle problem olarak çocukların eğitim sorunu karşımıza çıkmaktadır. Savaştan dolayı göç etmiş çocukların psikososyal gelişimleri, aile kaybı, evlerinden ayrılmaları, temel ihtiyaçlarını karşılayamamaları nedeniyle olumsuz etkilenmektedir. Göç ettikleri ülkelerde dil ve kültür farklılığı, eğitime erişimde zorluk ve dışlanma gibi sorunlar uyum sağlamalarını güçleştirmektedir. Suriyeli çocuklarla ilgili okul öncesi eğitimleri hakkında yapılan çalışmalarda, genellikle öğretmen, ebeveyn ve yöneticilerin görüşleri alınarak çocukların yaşadıkları sorunlara değinilmiştir. Araştırmada, okul öncesi kurumlarına devam eden Suriyeli çocukların eğitimleri sürecinde dil ve sosyal-duygusal gelişim düzeylerinin okul öncesi öğretmenlerce belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Elde edilen bulgular; okul öncesi öğretim programında yer alan dil, sosyal- duygusal kazanımların Suriyeli sığınmacı çocuklarda gerçekleşme oranının belirlenmesini sağlayacak, sonuçlar Mardin ilinde eğitim gören ve farklı şehirlerdeki benzer öğrenci profiline sahip okul öncesi sınıflarına dönüt oluşturacaktır. Okul öncesi kurumları ve öğretmenleri eğitim sürecini planlarken eksikliği hissedilen kazanımlara yönelik önleyici önlemler almak isteyenlere katkı sağlayacaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Ülkemiz eğitim sisteminde, okul öncesi eğitimin amaçları; eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak; çocukların gelişimlerini tamamlamaları ve doğru

davranışlar edinmelerini sağlamak, ilkokul için hazır bulunuşluğa sahip olmalarına yardımcı olmak, farklı çevrelerden gelen çocukları kaynaştırmak, çocukların Türkçe dilini en iyi şekilde konuşmalarını sağlamak şeklinde ifade edilmiştir (MEB, 2013).

Çocukların gelişimlerinde temel oluşturma ve tüm gelişim aşamalarını şekillendirme okul öncesi dönemde oldukça kritiktir. Çocuğun psikolojik ve fiziksel ihtiyaçlarının karşılanması, sahip olduğu yasal haklarına ulaşması, aile ve yakın çevresi tarafından sevilmesi oldukça önemlidir. Sağlıklı birey için bu ihtiyaçların en iyi şekilde karşılanması gerekir. Savaş, yoksulluk, salgın vb. olumsuz koşullarda bulunan dezavantajlı çocuklar için bunların karşılanması kolay değildir (UNICEF, 2021). Mülteci çocuklar, uygun şartlar oluşmadığı takdirde beslenme, sağlık ve eğitim hizmetlerinden yeterince faydalanmamaktadır. Bu nedenle ebeveynlerine, öğretmenlere ve politika yapıcılara büyük görev düşmektedir.

Okul öncesi dönem çocuklarının meraklı, aktif, girişimci, özgür düşünen birey olmaları eğitimciler için önemlidir. Eğitimcinin derslerde kullandığı etkileşimli yöntemler, çocukların ilgi alanlarının düzenlenmesi ve ihtiyaçlar, okul öncesi eğitimin kalitesinin yükseltilmesi için önemli bir temel oluşturmaktadır (Turdieva, 2021). Okul öncesi öğretmenleri farklı kültür ve dile mensup çocukların sınıf ortamında akranlarıyla iletişime girebileceği ortamları sağlayarak çocukların sosyalleşmesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca öğretmenler, oluşturacakları eğitim ortamında model olarak, telaffuz egzersizleri yaparak ve çocuklara konuşma fırsatı sunarak çocukların dil gelişimine destek olmaktadır (Ateş ve Şahin, 2021: 28).

Erdemir (2021) 'in Suriyeli çocuklara yönelik yaz okulu müdahale programına katılan tüm çocukların bilişsel, sosyal-duygusal, dil, bedensel ve öz bakım becerilerinin tüm gelişim alanlarında programa katılmayanlara kıyasla önemli gelişmeler saptanmıştır.

Kardeş ve Kozikoğlu (2021: 120-121), mülteci çocukların eğitimleri ve uyumlarını inceledikleri çalışmalarında, Türkçe konuşmadaki başarısızlıklarının nedeni olarak dilin önemli bir engel olduğunu, çocukların aile içinde yetiştirilme biçimleri ve kültürel farklılıklar bazı durumlarda mülteci çocukların disiplin sorunlarını yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

Sirin, ve Rogers-Şirin (2015: 1) İslahiye'deki sığınmacı kampındaki 311 Suriyeli çocuğun (ortalama yaş 12) travma ve ruhsal sıkıntı düzeylerini değerlendiren çalışmada, %79'nun ölümlere, %60'ının birinin şiddet gördüğüne veya fiziksel olarak yaralanmasına,

%30'unun kendilerine tekme atıldığına, ateş edildiğine veya fiziksel olarak yaralanmalara tanık oldukları belirlenmiştir.

Suriyeli çocukların eğitim sorunlarının temelinde dil ve iletişim problemleri yaşadıkları tespit edilmiştir (Şahin ve Şener, 2019; Ergün, 2018: 68). Suriyeli çocukların Türkçe bilmemesi eğitimin önünde engel teşkil etmekte ve iletişim konusunda sorun yaşamalarına sebep olmaktadır. Aileler, öğretmenler ve yöneticiler Suriyeli çocukların eğitim görmeden önce Türkçe öğrenmeleri gerektiği yönünde ortak görüşe sahiptir. Dil problemi ortadan kalktığında Suriyeli çocukların derse ilgisinin artacağı, akranlarıyla iletişim kurabilecekleri, dersleri anlamakta zorlanmayacakları, davranış problemlerinin azalacağı ve sosyal etkileşimlerinin artacağı belirlenmiştir (Aykut, 2020: 760).

Mülteci ailelerin çocuklarına yönelik erken çocukluk eğitim programları, çocukların yeni ülkeye ve gelecekteki yaşamlarına uyum sağlamalarını kolaylaştırması ve bilişsel, sosyal ve akademik becerilerini desteklemesi gereklidir (Glind van de, 2010).

1.4. Araştırmanın Sınırlıkları

- a. Araştırma Mardin ili Artuklu, Kızıltepe ve Midyat ilçelerinin okul öncesi kurumlarında eğitim alan Suriyeli çocukların dil ve sosyal-duygusal gelişim düzeylerinin öğretmen görüşlerince belirlenmesi ile,
- b. Yürürlükteki (2013) okul öncesi eğitim programı dil ve sosyal-duygusal gelişim kazanım ve göstergeleri ile,
- c. 2022-2023 öğretim yılı ile sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

İkinci bölüm başlığı altında, göç, dil ve sosyal duygusal gelişim ile ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Göç

Göç, “ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu Sözlükleri). Göçler, nedenlerine göre zorunlu ve gönüllü göçler diye sınıflandırılırlar. Zorunlu göçler savaş, afet, sürgün, kıtlık gibi nedenlerle oluşur. Gönüllü göçler kişilerin daha iyi bir hayat sürmek için kendilerinin karar verdiği göçlerdir (Barışık, 2020). Göç, bireyin hayatında olumlu ve olumsuz birçok sonuca yol açar. Gidilen yeni yerleşim yerinde, farklı kültürleri tanıma ve yeni dil öğrenme gibi olumlu değişimlerin yanı sıra dışlanma, iş bulmada zorluk, ekonomik eksiklik ve ihtiyaçlarını karşılayama gibi olumsuz sonuçlar da vardır. Göç eden bireyler, yer değiştirdiklerinde gittikleri yere alışma dışında, yaşama tutunma, sahip olduklarını kaybetmeme ve var olma çabası gösterir. Göç sürecinde yaşadıkları sıkıntılar, onların yeni bulundukları ortama uyum sağlama çabası içinde çekingen, önyargılı, agresif ve saldırgan tutum göstermelerine neden olur (Ekici ve Tuncel, 2015: 15).

Suriye iç savaşı, yirmi birinci yüzyılın yıkıcı çatışmalardan biri olmuştur. Suriyeli mülteci krizi, Mart 2011'de, güneydeki Dera kasabasında hükümet karşıtı grafiti nedeniyle tutuklanan gençleri desteklemek için halka açık gösterilere yönelik şiddetli bir hükümet baskısının sonucu olarak başlamıştır. Suriye genelinde, güvenlik güçleri tarafından yapılan tutuklamalar halkın protestoları ile sonuçlanmıştır. Çatışmalar hızla tırmanmış ve ülke milyonlarca Suriyeli aileyi evlerinden kaçmaya zorlayan bir iç savaşa dönüşmüştür. 2011 yılından günümüze krizin Suriyeli çocuklar üzerinde derin bir etkisi olmuştur. Çocuklar çeşitli saldırılara maruz kalarak sahip oldukları birçok şeyi kaybetmiştir. Savaşın etkisiyle büyüyen Suriyeli mültecilerin 47/100'sinden fazlası 18 yaşın altındadır ve bunların üçte birinden fazlasının eğitime erişim olanağı bulunmamaktadır. Suriye'de iki milyondan fazla çocuk okul dışıdır ve 1,6 milyon çocuk okulu bırakma riski altındadır (UNHCR, 2023). Suriye'de uzun süren çatışma ve yerinden edilme, ekonomik çöküş ve COVID-19 salgını, Suriye içindeki 6,7 milyondan fazla yerinden edilmiş kişinin ve komşu ülkelerdeki 5,6 milyon mültecinin yanı sıra sayısız insanın yaşam koşullarını büyük ölçüde etkilemiştir (IOM, 2022). Mart 2011'de Suriye'de iç savaş patlak verdiğinde, yerinden edilmiş nüfus,

genellikle bu tür çatışmalarda olduğu gibi, çoğunlukla komşu ülkeler olmak üzere çeşitli ülkelere kaçtı. Göç alan komşu ülkeler, İsrail dışında Ürdün, Lübnan, Irak ve Türkiye’dir. Türkiye, Suriyelilere en çok kucak ülkelerden biri olmuştur. Suriyeliler, Avrupa, Amerika ve birçok ülkeye göç etmiştir. Suriyeli göçmenlerin bir bölümü, yolculuklarının başlangıcında yalnızca Türkiye’den geçiş yapmak niyetindeyken, bir bölümü Türkiye’de kalmaya niyetlenmiştir (Düvell, 2013). Türkiye’de Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı iller İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa ve Kilis’tir (Mülteciler Derneği, 2023). Mardin ili de kültür, dil ve yakınlık açısından Suriyelilerin göç ettikleri illerden biridir. Suriyelilerin Mardin’i tercih etme sebeplerinden biri de iş bulma olanağı ve konuştukları dil ile kültürlerinin benzer olmasıdır. Mardin ilinde de Türkçe dışında konuşulan diller Arapça ve Kürtçedir (Şen ve Unat, 2019: 175). Bu nedenle eğitim verilen kurumlarda da bu dili bilen öğretmen, personel ve yöneticiler olması eğitim görececek çocuklar için avantaj olmuştur. Aynı şekilde, dil benzerliği Suriyelilerin bu ilde yaşamasını kolaylaştırmıştır.

2011 yılı sonunda, Türkiye sadece 8000 kayıtlı Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapıyordu ve Suriye’deki durumun kısa bir süre istikrar kazandığı ortaya çıktıktan sonra birkaç bin kişi eve dönmüştü. 2012 yılının ortalarında, ateşkes çabalarının çöküşü ve çatışmalardaki artış, yaklaşık dört yıl boyunca devam edecek olan mülteci akını tetiklemiştir. Türkiye’ye kayıt yaptıran mültecilerin sayısı her yıl gelenler ve doğanlarla birlikte gün geçtikçe artmıştır. Türkiye bu artışın önüne geçmek için aralıklı olarak sınırı kapatma yoluna gitmiştir. Ancak bu çözüm geçici olmuştur. Başlangıçta, Türk yetkililer Suriyelilerin Cenevre Sözleşmesi haklarına sahip “mülteci” olduklarını istemeden öne sürmemeleri için Suriye’den gelen mültecileri kesinlikle “misafir” olarak adlandırmaya özen göstermişlerdir. Ancak, Ekim 2011’de Türk hükümeti onları geçici koruma altındaki kişiler olarak göreceğini açıklamış ve “misafir” teriminin kullanımı hem resmi hem de gayri resmi söylemlerde daha az kullanılmaya başlanmıştır (Makovsky, 2019: 3). 2012 yılında Türkiye, Suriye’den göç edenlerin sayısının artması ve daha birçok şehre yerleşmelerinden dolayı politikasını değiştirme kararı almıştır. Mültecileri geçici koruma altına alan bir yönerge yayınlanmıştır. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 91. maddesinde; Geçici Koruma; “Ülkesini terk etmek zorunda kalan, terk ettiği ülkeye geri dönemeyen ve acil ve geçici koruma arayan kitlesel bir akın durumunda Türkiye sınırlarına gelen veya sınırını geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir” şeklinde ifade edilmiştir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2014). Birçok Suriyeli için, geçici mülteci statüsüne sahip olma, insani yardım alma ve kamplarda yaşam sürme yerine işçi göçmeni olmak ya da mülteci statüsüne sahip

olmamak daha cazip gelmiştir. Suudi Arabistan, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Kuveyt, Umman ve Bahreyn gibi Körfez iş birliği konseyi ülkeleri mülteci statüsüne sahip olmayan Suriyelileri alan ülkeler olmuştur (Valenta vd., 2020: 160). Türkiye, başlangıçta Suriye kaynaklı göçe yönelik “açık kapı politikası” uygulayarak mültecilerin kamplar dışında da toplumla iç içe yaşamalarına izin vermesi sonucunda eğitim alanında sorunların yaşanmasına neden olmuştur. Türkiye eğitim alanında geçici koruma altındaki çocukların ihtiyaçlarına yönelik yasal düzenlemeler yapmıştır. Geçici koruma altındaki Suriyelilerin MEB okullarında eğitim görmeleri için geçici eğitim merkezleri kurulmuştur. Bu merkezler, Suriyeli çocuklara yoğun ve zorunlu Türkçe derslerinin yanı sıra Arapça eğitim veren yerlerdir. Kamplarda ve kamp dışında yaşayan Suriyeli çocuklar devlet okullarına ve bu merkezlere kayıt yaptırabilmiştir (Unicef, 2019). Eğitim kurumlarının mülteci kamplarına uzak oluşu kamplarda yaşayan çocukların okula kayıt yapmasına engel oluşturmıştır. Kamplarda bulunan okullara donanımlı öğretmen sağlanamaması ve öğretmenlere maaş ödemekte zorlanmaları da sorun teşkil etmiştir. Bu nedenle, birçok öğretmen gönüllülük esasına göre çalışmak durumunda kalmış, bu durum da verilen eğitimin kalitesini olumsuz etkilemiştir (UHNCR, 2016). Türkiye’de Suriyeli mülteciler arasında yer alan öğretmenler, 2014 yılında Suriyelilere yönelik Arapça dilinde eğitim vermek üzere görevlendirildiler. Ancak Ürdün ve Lübnan’ da ise, Suriyelilerin eğitimi için öğretmen ihtiyacı hükümetten, Ürdün ve Lübnanlı öğretmenlerden karşılanmıştır (Culbertson ve Constant, 2015: 25). Geçici eğitim merkezleri, Suriyeli çocukların eğitimi için belirli bir süre hizmet vermiştir. Günümüzde bu merkezler yerine Suriyeli çocukların MEB okullarına devam etmeleri sağlanmaktadır. Geçici koruma statüsüne sahip öğrencilerin Türk eğitim sistemine entegrasyonunu sağlamayı, eğitime erişimlerini artırmayı ve aldıkları eğitimin kalitesini artırmayı amaçlayan "Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunu Teşvik Etmek" (PCTES) projesi, MEB tarafından 2016 yılında başlatılmıştır (Dolapcioğlu ve Bolat, 2021: 5). Bu proje ile okul öncesi çağındaki Suriyeli çocuklara eğitim olanağı sağlanmıştır. Suriyeli çocuklar savaştan ötürü travma yaşadıklarından yeni ülkeye uyum sağlamakta zorlanmışlardır. Kültür farklılığı ve dil bilmeme sorunu Suriyeli çocukların okullarda bir takım zorluklarla karşılaşmalarına sebep olmuştur. Akran zorbalığı, dışlanma, okula devam etmeme, velilerle iletişimsizlik, uyum sağlayamama gibi sorunlar yaşanmaktadır. Eğitim kurumlarındaki yönetici, öğretmen ve personel de kültürü ve dili farklı çocuklara nasıl davranılacağını deneyimlerken problem yaşamaktadır. Öğretmenlerin iyi birer eğitimci olmasının yanında, mülteci çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak hoşgörü, sabır, açık görüşlülük gibi özelliklere sahip olmaları beklenmektedir (Kayıkçı, 2019: 73).

Öğretmenlerin aynı dili bilmemelerine rağmen Suriyeli çocuklara gösterdikleri olumlu tutum ve davranışlar sayesinde çocukların okula alışma ve uyumunda başarı gözlenmiştir. Öğretim yılının ikinci döneminde Suriyeli çocuklar kendilerini Türkçe ifade etmeye başlayarak iletişim kurmada gelişim göstermişlerdir. Çocukların birbiriyle kültür farklılığından dolayı yaşadıkları çatışmalarda kendilerini ifade etme zorunluluğu Türkçe öğrenmelerine katkı sağlamıştır (Yanık Özger ve Akansel, 2019: 957-958). Suriyelilerin, dil öğrenmeleri sosyal etkileşimden doğacak sorunlarla başa çıkmalarına, eğitim alırken başarılı olmalarına ve bulundukları ortama daha kolay uyum sağlamalarına yardımcı olacaktır. Dil öğrenirken zorlandıkları takdirde sosyal yaşamları etkilenecek ve bulundukları yerdeki insanlarla iletişim kurmada çeşitli zorluklar yaşayacaklardır (Sur ve Çalışkan, 2021: 30). Bu nedenle, Suriyeli çocukların eğitimi önemlidir. Suriyeli çocuklara sunulacak eğitimlerin programlanması ve onlara en iyi şekilde sunulması için geliştirilecek politikaların etkili bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Çocuğun ilk eğitimcileri ebeveynleridir. Ailenin eğitim düzeyi de okul aile iş birliğini olumlu etkilemektedir. Yapılan araştırmalarda göçle gelen ailelerden bir bölümünün çocuklarının eğitime devam konusunda sıkıntı yaşadığı gözlenmiştir. Bunun sebepleri arasında dil bilmeme ve öğrenmeye karşı isteksiz olmalarıdır. Bu ailelerin çocuklarında, motivasyon azalması ve okula devam etme durumları görülmektedir. Okullarda Suriyeli çocuklar özellikle kimlik karmaşası, davranış bozuklukları, özgüven düşüklüğü, depresyon, iki dillilikten kaynaklanan sorunlar, akademik başarı düşüklüğü ve kuşaklar arası çatışma gibi sorunlar yaşamaktadır. Suriyeli çocukların okul öncesi eğitimi alması dil ve sosyal- duygusal gelişimlerini desteklemesi açısından önem kazanmaktadır (Gökçe ve Kılıç, 2018: 208-209). Suriyeli çocuğun gelişimlerinin istendik düzeyde ilerlemesi ebeveyn ve öğretmenin iş birliği ile mümkündür. Nitelikli eğitim alan okul öncesi çağındaki Suriyeli çocukların akademik yönden geliştiği ve dil ile sosyo-duygusal gelişimlerinin olumlu yönde ilerlediği söylenebilir.

2.2. Dil Gelişimi

Günümüzde dil konusunda çalışan araştırmacılar, dilin gelişiminde erken çocukluk döneminin kritik öneme olduğu yönünde ortak görüşe sahiptir. Erken çocukluk döneminde çocuğun dil gelişimine önem verilmesi, dil gelişimini destekleyici öğretme-öğrenme ortamlarının hazırlanması önemlidir. Çocuğun bu yaşlarda kazanacağı yaşantıların niteliği daha sonraki öğrenmelerini büyük ölçüde etkilemektedir (Senemoğlu, 1989). Çocuklar arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle iletişim kurmak için gün boyunca konuştukları dili kullanmaktadır. Roberts vd., (1989) yaptıkları bir araştırmada, sosyo- ekonomik açıdan

dezavantajlı çocukların okulda akademik yönden düşük başarı gösterdiklerini ancak bunun sebebinin dili farklı kullanmalarından kaynaklandığını ifade etmiştir. Suriyeli çocuklarında bulundukları çevre koşullarından dolayı ve sosyo-ekonomik durumdan kaynaklı dezavantajlı oldukları ifade edilebilir. Bu durum da onların dil gelişimlerini etkiler. Suriyeli çocukların da topluma ayak uydurmaları, eğitimlerine ve akademik gelişimlerine sorunsuz devam etmeleri ve iletişimden doğabilecek sıkıntılarla başa çıkmaları için bulundukları ülkenin dilini öğrenmeleri önem arz etmektedir. İç savaştan bu güne kadar göç eden Suriyelilerin gittikleri ülkelerde dil öğrenirken ne gibi problemlerle karşılaştıkları konusunda birçok araştırma yapılmıştır (Sur ve Çalışkan, 2021: 30). Suriyeli çocuklar bulundukları ülkenin anadilini yeterince öğreninceye kadar birçok problemle karşı karşıya kalır. Bu problemler; dışlanma, akran zorbalığı, iletişim problemlerinden kaynaklanan motivasyon, ifade, özgüven eksikliklerinin yanı sıra rehberlik hizmetlerinin yetersizliğidir. Ayrıca ebeveynler, çocuklarını anaokuluna kaydetme konusunda sosyo-ekonomik sebeplerden dolayı isteksiz olabilmektedir (Telsaç vd., 2022: 352).

Emin ve Coşkun (2016) “Türkiye'deki Suriyelilerin Eğitimde Yol Haritası Fırsatlar ve Zorluklar” adlı çalışmalarındaki sonuçlarından biri “dil eğitiminde yetersizlik” tir. Mülteci çocukların eğitim ortamı, çocukların öğrenimini ve gelişimini destekleyecek meta- bilgi edinmesine yardımcı olmaya odaklanmalıdır. Uygun dil becerilerinin geliştirilmesi, çoğu mülteci için önemli olmuştur. Ayrıca, mülteci çocukların eğitim deneyimleri, ev sahibi ülkedeki tipik eğitim deneyimlerinden çok farklı olabileceğinden, bir yandan öğretmen ile okul arasındaki sınıf normlarına ilişkin beklentilerde, diğer yandan mülteci çocuğun beklentilerinde bir karşıtlık olabilir. Çocukların birbirlerinden ve birbirleri hakkında bilgi edinebilmeleri için akranlarıyla birlikte olacakları ortamlar yaratmaya odaklanmak önemlidir. İş birliği öğrenme ve akran öğretim yöntem teknikleri bu süreçte oldukça yararlı olabilir (Hamilton ve Moore, 2003: 113).

Okul öncesi programının temel özelliklerinden biri, oyun temelli olmasıdır. Çocukların, oyun yoluyla kendini ifade etme, dünyayı tanıma ve iletişim kurma becerileri gelişir. Programda kazanım ve göstergeler ele alınırken oyunun bir yöntem ve/veya etkinlik olarak kullanılması önerilmektedir (MEB, 2013: 15). Anadili Türkçe olmayanların eğitiminde, oyunların kullanılması dil öğretimine katkı sağlamaktadır. Drama çalışmaları ve basit canlandırmalar, çocukların yaparak-yaşayarak öğrenmesini sağlayarak dil öğrenimini zevkli hale getirmesinin yanında olumlu yönde geliştirir (Kadıoğlu Ateş vd., 2018: 363).

Suriyeli çocukların eğitim gördüğü okul öncesi kurumlarında da dil gelişimine uygun

öğrenme ortamları oluşturmak, dezavantajlı olan bu çocukların fırsat eşitliğini yakalamalarını sağlayacaktır. Erken çocukluk döneminde aynı anda birden fazla dil öğrenmek mümkündür. Ayrıca bu dönemde çocuklar, dil öğrenime karşı olumlu tutum gösterir. Dil öğretimi konusunda donanımlı eğitmen, uygun öğretim materyalleri ve olumlu tutum erken çocuklukta dil öğretimi için hazırlanan eğitim ortamı için gerekli ana öğelerdir. Çocuk kendi dilini sürekli geliştirebilir ve değiştirebilir. Çocuklar iletişim kurmayı öğrenirken iletişim sırasında aktiftir ve iletişimden anlam çıkarırlar. Başkalarıyla olan deneyimler ve etkileşimler, onların dili kullanma becerilerini geliştirir. Olumlu iletişim kurarak dilbilgisi kurallarını özünde anlayan ve dili kullanma kuralları hakkında bilgi sahibi olan çocuklar tarafından doğal olarak elde edilir (Gencer, 2014: 17-26). Erken çocukluk döneminde birden fazla dil öğrenme kolay olsa da göç kaynaklı çok dillilik koşullarında büyümenin daha düşük eğitim başarıları riskini arttırdığı bilinir (Kaiser- Kratzmann vd., 2020).

Biçer (2017: 55) dil öğretimi ile ilgili yaptığı çalışma sonucunda, özellikle Suriyeli çocukların ana dillerinin Türkçe'yi öğrenmelerinde dilbilgisi ve telaffuzda olumsuz aktarımlara neden olduğunu, Beyhan ve Epçaçan (2018: 72-74) çalışmalarında doğru telaffuz için dil öğretiminin küçük yaştan itibaren olmasının önemli ve gerekli bir husus olduğunu vurgulamışlardır.

Suriyeli mülteci çocukların anadilde ve kültüre duyarlı öğretim yöntemleriyle eğitim alması insan haklarına uygundur. Ayrıca, resmi ve küresel eğitimin yanı sıra anadilde öğretim azınlıkların topluluğa uyumunu kolaylaştırabilir. Azınlık dil kültürüne yönelik kapsayıcı ve olumlu müfredat seçimleri, dilin ve kimlik çağının acil bir ihtiyacıdır. Türkiye'yi Suriyeli mülteci çocukların eğitiminde başarısızlığa götüren ölçütler, program eksikliği, yetersiz öğretim materyali ve yabancı dil eğitiminde eksik öğretim uzmanlığıdır. Suriyeli ve Türk çocukları aynı sınıfa koymak ve benzer performans göstermelerini beklemek adil olmayacaktır. Suriyeli çocukların aynı müfredat ve materyallerden sorumlu tutulması sadece dil engelinden değil, sosyal ve ekonomik nedenlerden de kaynaklanabilir. Türkçe öğretimi, birbirini izleyen konuların kilidini açacak anahtardır ve iletişimsel ve işlevsel bir şekilde yapılmalıdır, böylece Suriyeli çocuklar sadece cümleleri kopyalayıp yapıştırmazlar (Gezer, 2019: 308-309).

Suriyeli mülteci çocukların eğitiminin sağlanmasında, sadece akademik başarı değil, psiko-sosyal ihtiyaçları da önemseyen, ırkçılıktan uzak, misafirperver bir ortamla bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi önerilen yaklaşımdır (Taylor ve Sidhu, 2012).

2.3. Sosyal-Duygusal Gelişim

Sosyal- duygusal gelişim okul öncesi eğitimde önem verilecek bir gelişim alanıdır. 0-6 yaş çocukların çevresindeki insanlarla sağlıklı ilişkiler kurmaları ve çevrelerine uyum sağlamaları için sosyal ve duygusal becerilere sahip olmaları gereklidir. Bu becerilere ilk olarak ailede daha sonrada eğitim görecekları okul öncesi eğitim kurumlarında sahip olurlar (Parlatan ve Gürler, 2021: 60). Sosyal gelişim, çocuğun akrabaları, diğler çocuklar ve yetişkinler ile iletişim kurma, işbirliğı yapma, birlikte hareket etme ve sosyal normlara hakim olma yeteneğidir. Duygusal gelişim, çocuğun başkalarının duygularını anladığı, kendi duygularını doğru ifade ettiğı ve duygularını düzenlediğı anlamına gelir (Ismailova, 2022: 54). Erken yaştaki öğrenme ortamları, sosyal ve duygusal beceriler geliştirme ve uygulama fırsatları sunar. Ancak bu ortamların kalitesi, çocuğun sosyal ve duygusal gelişiminin ne ölçüde desteklendiğini de etkiler. Çocukların ihtiyaçlarını özenli bir şekilde karşılayan eğitimci, sık sık sıcak ve teşvik edici etkileşim kurarak kaliteli bir öğrenme ortamı oluşturur. Okul öncesi öğretmenleri, erken çocukluk eğitimi konusunda eğitilmiştir ve sınıf yönetimine yaklaşımlarında daha az kontrol edici ve kısıtlayıcı olma eğiliminde olurlar. Nitelikli öğrenme ortamları, çocukların psikolojik durumlarını olumlu yönde etkiler. Araştırmalar, nitelikli eğitimin; yoksulluğun, anne depresyonunun ve diğler risk faktörlerinin etkilerini azaltabileceğini göstermektedir. Okul öncesi dönemdeki eğitimden kaliteli bir şekilde faydalanan mülteci çocuklarda sosyal-duygusal gelişim alanında görülebilecek sorunlar çözümlenebilecektir (NCSL, 2019). Okul öncesi öğretmenleri çocukların sosyal-duygusal gelişimlerinin desteklenmesinin okula uyum için önemli olduğı görüşündedir. Ebeveynlerin de çocuklarının sosyal-duygusal gelişim alanındaki yetkinlikleri dahil olmak üzere çocukların olumlu bir benlik algısı geliştirmelerinde büyük rol oynamaktadır (Heller vd., 2012: 920). Okulda, çocuklar sosyal ve duygusal becerileri ve davranış kurallarını gözlemler, tanımlar, öğrenir ve çoğaltır. Aynı zamanda, hem duygular hem de ilişkiler öğrenme süreçlerinde önemli bir rol oynar. Bu nedenle öğretmenler, sınıfta sosyal-duygusal becerileri modelleme, öğretmen-öğrenci etkileşimini teşvik etme, sınıfı yönetme ve düzenleme biçimleriyle çocuklar için bir yol gösterici rol üstlenir ve çocukların sosyal-duygusal gelişimlerini etkiler (Villasenor, 2017: 1). Okul öncesi eğitim sürecinde, çocuk akranlarıyla etkileşime girerek aile dışında bireylerle de duygusal temaslar gerçekleştirmiş olur. Sosyal onay gören ve görmeyen davranışlar arasındaki farkı da değerlendirebilir. Kapasitesini zorlayacak işleri tamamlarken çevresine dikkat etmesi; duygularını ifade etme ve sosyal sorunlarını kendi başına çözme gibi beceriler edinmesini sağlayabilir (Alwaely vd., 2021, 1-3). Yapılan araştırmalara göre, sosyal becerilere sahip çocukların hem sosyal açıdan

olumlu yaşam becerilerine sahip oldukları hem de akademik yönden başarılı yetişkinlere dönüştükleri görülmektedir (Nix vd., 2013, 1011-1013). Sosyo-duygusal gelişim açısından bireyin kendi duygu ve düşüncelerinin farkında olması, başkalarının duygu ve fikirlerinin farkında olmasından önce gelişen yetenektir. Çevremiz ile etkileşim kurma becerisine sahip olduğumuzda empati kurar, sorun becerisi kazanır ve sahip olduğumuz duyguları tanırız (Özgünlü vd., 2022: 146-148). Sosyal-duygusal becerilere sahip çocuklar eleştirel düşünme, empati ve öz düzenleme kapasitelerini geliştirebilir. Duygularını kontrol etmeyi öğrenen ve mükemmel sosyal beceriler geliştiren çocuklar arasında sağlıklı ve uyumlu kişilerarası etkileşimler yaygındır. Bu nedenle, stresli durumlarla daha iyi başa çıkabilirler. Küçük çocuklarda sağlıklı sosyal ve duygusal gelişim için zemin hazırlanması önemlidir. Bu yetenekleri edinen çocuklar, başkalarıyla olumlu bağlar kurabilir, zor duygularla başa çıkabilir ve sosyal olarak daha iyi gelişebilirler (Fajriyah, 2023: 35). Bu nedenle, küçük çocuklarda sağlıklı sosyal ve duygusal gelişim için zemin hazırlamak çok önemlidir. Bu yetenekleri edinen çocuklar, başkalarıyla olumlu bağlar kurabilir, zor duygularla başa çıkabilir ve sosyal olarak daha iyi gelişebilirler. Sosyal beceri eksikliği olan çocuk ise dışsallaştırma ve içselleştirme gibi sorunları olabilir, akranları tarafından dışlanabilir ve sosyal ve akademik yaşamında başarı gösteremeyebilir (Goodman vd., 2015). Suriyeli çocuklar dışlandıklarında kendilerini değersiz hissetmiş olurlar. Bu da sosyal-duygusal gelişimlerini olumsuz etkileyebilir. Dışlanmanın ne ölçüde yaşanacağı da daha çok öğretmenin yönlendirici tutumuyla en aza indirilebilir (Türnüklü vd., 2021: 667). Uzun ve Bütün (2016), Samsun'un farklı bölgelerinde görev yapan ve sınıflarında Suriyeli öğrenciler olan altı okul öncesi öğretmeni ile görüşmüştür. Çalışma sonucu, Suriyeli sığınmacı çocukların bulundukları eğitim kurumlarına uyum sağlamada ciddi zorluklar yaşadıkları belirlenmiştir. Geçici sığınmacılar, travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, kaygı, saldırganlık, zayıf duygusal düzenlemeler gibi çeşitli sorunlar geliştirmeleri olağandır (Sirin ve Aber, 2018, 3). Araştırmalar, çocuklarda duygusal ve davranışsal sorunların görülme sıklığını azaltmak için sosyo-duygusal yetkinliklerin geliştirilmesi gerektiğini göstermiştir. Sosyal ve duygusal yeterlikler birbiriyle ilişkilidir. Sosyal ortamlara uyum sağlamak için okul öncesi çocukların farklı duyguları ifade edebilmelidir. Duygularını ifade ederken sorun yaşayan çocuklar, özellikle öfke veya saldırganlık gibi olumsuz davranışlardan dolayı zamanla akran reddine maruz kalmaktadır. Duygularını olumlu şekilde ifade eden çocukların, sosyal yeterlikleri öğretmenleri tarafından olumlu değerlendirilme olasılıkları artar (Adela vd., 2011, 2162).

Çocuğun sosyal ve duygusal gelişimi, öğrenmedeki başarısını önemli ölçüde etkilediği kabul edilmektedir. Çocuklarda sosyal-duygusal gelişim çoğunlukla psikologlar ve öğretmenler tarafından değerlendirilir. Bir çocuğun iletişimi etkili kullanması için çevresiyle sosyalleşmesi ve iletişim kurması gerekir (Kazu ve İş, 2018: 67). Sosyal-duygusal gelişimde çocuk, başkalarıyla ve bulunduğu çevreyle ilişki kurup, girdiği ortamlarda nasıl davranacağını ve duygularını yönetmeyi öğrenir (Speidel vd., 2021: 3). Okul öncesi dönemde, çocuklar birbirleriyle kurdukları iletişim sonucu, sosyal, bireysel, entelektüel ve bilişsel olarak gelişecek tecrübeler edinir. Küçük çocukların, yetenek ve ilgilerinin farkında olacak ilk kişiler ebeveynleridir. Bazı ebeveynler sosyal-duygusal özelliklerinin ne kadar benzersiz olduğunun farkında iken bazıları bu ilgi ve yetenekleri hafife alabilir. Aileler, çocukların başkalarıyla sosyal olarak etkileşimde bulunmaları için oyun fırsatları düzenleyebilir (Macfarlane ve Honeck, 2022: 92). Okul ortamında oynanan oyunlar, çocukların birbirleriyle etkileşim içinde olmasını sağlar. Farklı kültürdeki çocuklar, başta sadece aynı dili konuşanlarla oynarken, bir süre sonra diğer arkadaşlarının arasına katılarak birlikte oynamaya başlarlar. Oyun, dil gelişimi kadar sosyal-duygusal gelişimde de olumlu etkiye sahiptir. Farklı kültürdeki çocuklar arasında uyum sağlanmasına ve akran kabulüne etkisi büyüktür (Yanık Özger ve Kozandağı, 2021: 318). Akranlarıyla vakit geçiren çocuk, arkadaşlarından gelen fikirleri oyunlarına dahil etmeyi öğrenerek birbirlerinin duygularını anlamaya başlar. Küçük çocuk doğal olarak benmerkezcidir, bu nedenle empati gibi becerileri öğrenmesi zaman alabilir, ancak akranlarını izlemekten ve onlarla etkileşimde bulunmaktan çok şey öğrenebilir. Erken yaşlardaki sosyal beceriler, çocuğun tüm yaşamı boyunca arkadaşlıklar geliştirmesine yardımcı olabilir (NSW Education, 2024).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Üçüncü bölüm başlığı altında, araştırmanın yöntemi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli ve Çalışma Evreni

Çalışmada, nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama deseni kullanılmıştır. Tarama araştırması, çok sayıda kişinin yer aldığı evrene ilişkin genel bilgiye sahip olma amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örneklem üzerinden gerçekleştirilen araştırmadır (Seçkin, 2022: 49). Kesitsel tarama araştırma, değişkenindeki gelişim çeşitli gelişmişlik evrelerini temsil ettiği kabul edilen, birbirinden ayrı gruplar üzerinde ve bir anda yapılacak gözlemlerle belirlenir. Bu tür araştırmada, geniş örneklem gruplarında uygulanan veriler aynı gruptan alınmış gibi yorumlanır ve gelişmenin sürekliliğini yansıttığı varsayılır (Büyüköztürk vd., 2008:186).

Araştırmanın çalışma evrenini Mardin ili Artuklu, Midyat ve Kızıltepe ilçelerinde 2022-2023 öğretim yılında Suriyeli öğrencileri olan okul öncesi öğretmenleri oluşturmaktadır. Evrene ilişkin mevcut öğrenci yoğunluğu, Artuklu, Kızıltepe ve Midyat ilçelerinde bulunmaktadır. Üç ilçenin de aynı zamanda ekonomik açıdan gelişmiş olmalarından dolayı Suriyeli öğrencilerin yoğun olarak bulunduğu ilçelerdir. Mardin ilinin Suriyeli nüfusun fazla olduğu üç ilçede yaklaşık 530 okul öncesi öğretmeni bulunmaktadır. İlçe merkezinde Suriyeli öğrencisi fazla olan okullara öncelikle ulaşılmıştır. İlçelere göre nüfus dağılımı ve 2022-2023 öğretim yılı okul öncesi öğretmen sayısı 46 kurumda toplam 223 kişiden oluşmaktadır. Araştırma verileri üç ilçede görev yapmakta olan Suriyeli öğrencisi olan okul öncesi öğretmenlerinden elde edilmiştir. Araştırma evreni 530 kişiden oluştuğundan, güven düzeyi %95, güven aralığı %5 olarak seçildiğinde 223 kişi örneklemini teşkil etmesi planlanmış (macorr.com/sample-size-calculator.htm) olmasına rağmen, 2022 yılının ağustos sonunda 40 000 bini aşkın Suriyelinin ülkelerine gönüllü geri dönüşlerinden dolayı Mardin’de de Suriyeli nüfusu azalma gösterdiğinden 161 okul öncesi öğretmenine ulaşılabilmektedir (Suriye gündemi, 2022). Kızıltepe ilçesinden 70, Artuklu ilçesinden 67 ve Midyat ilçesinden 24 okul öncesi öğretmeni araştırmaya gönüllü olarak katılmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarında toplam 350 Suriyeli öğrencinin öğrenim gördüğü

anlaşılmıştır, en kalabalık Suriyeli öğrencinin olduğu sınıfta 11 Suriyeli öğrenci bulunmakta iken, en az ise bir öğrencili sınıflar yer almıştır. Suriyeli öğrencilerin olduğu sınıf genel ortalamasının 2,4 olduğu anlaşılmıştır. Öğretmenlerin kıdemi 1-25 yıl arasında değişirken ortalama kıdem yılının 6,7 yıl olduğu gözlenmiştir. Suriyeli öğrencilerle çalışma yılı 1-12 yıl arasında değişirken ortalama çalışma yılı 2,8 yıl olarak belirlenmiştir.

3.2. Veri Toplama Aracı

Veriler araştırmacı tarafından geliştirilen anket ile toplanmıştır. MEB okul öncesi öğretim programında yer alan “Dil ve Sosyal-Duygusal Gelişim” gelişim özellikleri adı altında yer alan 29 kazanımın öğrencilerde gerçekleşme düzeyini belirlemeyi hedeflemiştir. Beşli dereceli Likert tipi hazırlanan ankette cinsiyet, kıdem, Suriyeli öğrencilere eğitim verme yılı ve Suriyeli öğrenci sayısı kişisel nitelikler başlığı altında yer almıştır. Anketin geçerliğine ilişkin kanıt elde etmek amacıyla iki akademisyen ve üç okul öncesi öğretmeninden görüş alınmıştır. Ankette dil gelişimine yönelik 12 madde, sosyal duygusal gelişime yönelik 17 madde yer almıştır. Anketin güvenirlik analizi sonuçları incelendiğinde; dil gelişiminin $r=,871$ sosyal duygusal gelişimin $r=,883$ tüm anketin $r= ,924$ değerleri çalışmada kullanılan aracın yüksek düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın bağımsız değişkenleri; sınıfta bulunan Suriyeli öğrenci sayısı, öğretmenin meslekteki kıdem yılı ve Suriyeli öğrencilerle çalışma yılı olurken, bağımlı değişken olarak dil ve sosyal duygusal değişim düzeyleri olmuştur.

3.3. Veri Analiz Yöntemi

Araştırmada bağımlı değişken olarak ele alınan maddeler sürekli değişken olmaması ve hücrelerin en az %80'inin beklenen frekansının 5 veya daha yüksek olmaması, hiçbir hücrenin beklenen frekansının 1,0'dan büyük olmaması nedeniyle parametrik olmayan testlerden Fisher-Freeman-Halton Exact Test kullanılmıştır (<http://vassarstats.net/fisher2x3.html> erişim: 04.07.2023).

İstatistiksel olarak anlamlı farkın olduğu maddeler etki büyüklüğü Cohen d dikkate alınarak açıklanmıştır. Etki büyüklüğü değerleri;

0–0.20 = zayıf

0.21–0.50 = orta

0.51–1.00 = yüksek

>1.00 = çok yüksek olarak yorumlanmıştır (Cohen, Manion & Morrison, 2018: 746).

Araştırma problemi; "Okul öncesine devam eden Suriyeli öğrencilerin dil ve sosyal duygusal gelişimleri hangi düzeydedir? " olarak ifade edilmiştir.

3.4. Araştırmanın Alt Problemleri

1. Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre;

a) Suriyeli öğrencilerin dil gelişimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark var mıdır?

b) Suriyeli öğrencilerin sosyal- duygusal gelişimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark var mıdır?

2. Öğretmenin mesleki kıdemine göre;

a) Suriyeli öğrencilerin dil gelişimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark var mıdır?

b) Suriyeli öğrencilerin sosyal- duygusal gelişimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark var mıdır?

3. Öğretmenin Suriyeli öğrencilerle çalışma süresine göre;

a) Suriyeli öğrencilerin dil gelişimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark var mıdır?

b) Suriyeli öğrencilerin sosyal- duygusal gelişimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark var mıdır?

4. Sınıfta bulunan Suriyeli öğrenci sayısına göre;

a) Suriyeli öğrencilerin dil gelişimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark var mıdır?

b) Suriyeli öğrencilerin sosyal- duygusal gelişimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark var mıdır?

5. Genel olarak Suriyeli öğrencilerin dil ve sosyal duygusal gelişim düzeyleri nedir?

3.5. İstatistiksel Çözümleme

Anket verileri sınıflama ölçeğinden elde edildiğinden, toplam 29 madde ayrı ayrı değerlendirilmek üzere Fisher-Freeman-Halton Exact Testi yapılmıştır. İstatistiksel anlamlı farklılık etki büyüklüğü hesaplanarak sunulmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Dördüncü bölüm başlığı altında, araştırmanın bulguları tablolar halinde sunulmuştur.

BULGULAR

Araştırmanın birinci alt problemi olan;

1. Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre;

a) "Suriyeli öğrencilerin dil gelişimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark var mıdır?"

b) "Suriyeli öğrencilerin sosyal- duygusal gelişimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark var mıdır?" sorularına yönelik bulgular, aşağıdaki tablolarda sunulmaktadır.

Tablo 1. Öğretmenin Cinsiyetine Göre Öğrencilerin Dil Gelişim Düzeylerinin Karşılaştırılması

Madde	Cinsiyet	Zayıf Düzey		Kabul Edilebilir Düzey		Orta Düzey		İyi Düzey		Çok İyi Düzey		Fisher-Freeman-Halton Exact Test	p	Cohen d (etki büyüklüğü)
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%			
1) Sesleri ayırt eder.	Kadın	4	66,7	9	90	36	85,7	59	78,7	21	75	2,778	,596	0.265
	Erkek	2	33,3	1	10	6	14,3	16	21,3	7	25			
2) Sesini uygun kullanır.	Kadın	5	71,4	15	88,2	37	80,4	61	83,6	11	61,1	5,401	,230	0.372
	Erkek	2	28,6	2	11,8	9	19,6	12	16,4	7	38,9			
3) Söz dizimi kurallarına göre cümleler kurar.	Kadın	23	95,8	34	85,0	44	72,1	23	82,1	5	62,5	8,623	,059	0.475
	Erkek	1	4,2	6	15,0	17	27,9	5	17,9	3	37,5			
4) Konuşurken dilbilgisi yapılarını kullanır.	Kadın	27	87,1	41	82,0	44	75,9	13	72,2	4	100,0	2,878	,567	0.269
	Erkek	4	12,9	9	18,0	14	24,1	5	27,8	0	0,0			
5) Dili iletişim amacıyla kullanır.	Kadın	7	87,5	26	86,7	54	85,7	34	68,0	8	80,0	6,292	,153	0.403
	Erkek	1	12,5	4	13,3	9	14,3	16	32,0	2	20,0			
6) Sözcük dağarcığını geliştirir.	Kadın	9	90,0	27	73,0	57	81,4	27	84,4	9	75,0	2,315	,681	0.241
	Erkek	1	10,0	10	27,0	13	18,6	5	15,6	3	25,0			
7) Dinlediklerini/ izlediklerinin anlamını kavrar.	Kadın	5	83,3	22	84,6	40	85,1	44	73,3	18	81,8	2,684	,608	0.260
	Erkek	1	16,7	4	15,4	7	14,9	16	26,7	4	18,2			
8) Dinledikleri/ izlediklerini çeşitli yollarla ifade eder.	Kadın	6	85,7	25	86,2	43	76,8	38	82,6	17	73,9	0.2604	,765	0.080
	Erkek	1	14,3	4	13,8	13	23,2	8	17,4	6	26,1			
9) Ses bilgisi farkındalığı gösterir.	Kadın	18	90,0	29	85,3	52	80,0	23	67,6	7	87,5	4,734	,302	0.348
	Erkek	2	10,0	5	14,7	13	20,0	11	32,4	1	12,5			
10) Görsel materyalleri okur.	Kadın	9	90,0	17	85,0	41	77,4	41	78,8	21	80,8	,948	,935	0.153
	Erkek	1	10,0	3	15,0	12	22,6	11	21,2	5	19,2			
11) Okuma farkındalığı gösterir.	Kadın	18	94,7	26	89,7	48	76,2	32	80,0	5	50,0	9,575	,040	0.502
	Erkek	1	5,3	3	10,3	15	23,8	8	20,0	5	50,0			
12) Yazı farkındalığı gösterir.	Kadın	18	81,8	31	88,6	41	78,8	34	81,0	5	50,0	6,520	,149	0.410
	Erkek	4	18,2	4	11,4	11	21,2	8	19,0	5	50,0			

Suriyeli öğrencilerin dil gelişim düzeylerine yönelik, “okuma farkındalığı gösterir” kazanımında kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha fazla sayıda yetersiz görüş belirttiği anlaşılmaktadır (Fisher Exact test: 9,575, $P < ,05$, Cohen $d = ,50$). Orta etki büyüklüğündeki görüş ayrılığı, zayıf ve kabul edilebilir düzeyde gözlenmektedir. Okuma

becerisinin kadın öğretmenlerce önemsenmesi, dil becerilerinde kadınların erkeklere göre daha fazla önemsenmesi ile açıklanabilir. Diğer maddelerde kazanımlara ilişkin görüş ayrılığı olmadığı anlaşılmaktadır. Dil gelişim düzeyine yönelik toplam 12 madde yer almasına rağmen sadece bir maddede görüş farklılığının bulunması öğretim sürecinde benzer beklentilerin olduğunun göstergesi olabilir. Toplam dört maddede; sesleri ayırt etme, sesini uygun kullanma, dinlediklerini/izlediklerini kavrama, görsel materyalleri okumada başarılı bulurken, diğer sekiz maddede ise bahsi geçen özellikler yetersiz bulunmuştur.

Tablo 2. Öğretmenin Cinsiyetine Göre Öğrencilerin Sosyal-Duygusal Gelişim Düzeylerinin Karşılaştırılması

Madde	Cinsiyet	Zayıf Düzey		Kabul Edilebilir Düzey		Orta Düzey		İyi Düzey		Çok İyi Düzey		Fisher-Freeman-Halton Exact Test	p	Cohen d (etki büyüklüğü)
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%			
1) Kendisine ait özellikleri tanıtır.	Kadın	3	75,0	22	100,0	33	80,5	57	74,0	14	82,4	8,963	,048	0.485
	Erkek	1	25,0	0	0,0	8	19,5	20	26,0	3	17,6			
2) Ailesiyle ilgili özellikleri tanıtır.	Kadın	7	100,0	27	93,1	41	73,2	42	76,4	12	85,7	6,700	,130	0.416
	Erkek	0	0,0	2	6,9	15	26,8	13	23,6	2	14,3			
3) Kendini yaratıcı yollarla ifade eder.	Kadın	9	100,0	21	75,0	35	79,5	48	84,2	16	69,6	4,686	,309	0.346
	Erkek	0	0,0	7	25,0	9	20,5	9	15,8	7	30,4			
4) Bir olay ya da durumla ilgili olarak başkalarının duygularını açıklar.	Kadın	16	84,2	20	71,4	42	82,4	37	82,2	14	77,8	1,906	,769	0.218
	Erkek	3	15,8	8	28,6	9	17,6	8	17,8	4	22,2			
5) Bir olay ya da durumla ilgili olumsuz duygularını uygun yollarla gösterir.	Kadın	8	80,0	29	85,3	49	80,3	31	77,5	12	75,0	1,239	,884	0.176
	Erkek	2	20,0	5	14,7	12	19,7	9	22,5	4	25,0			
6) Kendisinin ve başkalarının haklarını korur.	Kadın	5	71,4	21	91,3	44	88,0	49	75,4	10	62,5	8,120	,071	0.460
	Erkek	2	28,6	2	8,7	6	12,0	16	24,6	6	37,5			
7) Bir işi ya da görevi başarmak için kendini güdüler.	Kadın	7	100,0	27	93,1	39	75,0	40	71,4	16	94,1	9,688	,036	0.506
	Erkek	0	0,0	2	6,9	13	25,0	16	28,6	1	5,9			
8) Farklılıklara saygı gösterir.	Kadın	1	100,0	20	90,9	30	85,7	66	78,6	12	63,2	5,830	,201	0.387
	Erkek	0	0,0	2	9,1	5	14,3	18	21,4	7	36,8			
9) Farklı kültürel özellikleri açıklar.	Kadın	13	100,0	33	82,5	39	73,6	29	87,9	15	68,2	7,923	,084	0.455
	Erkek	0	0,0	7	17,5	14	26,4	4	12,1	7	31,8			
10) Sorumlulukları yerine getirir.	Kadın	2	66,7	19	90,5	21	91,3	60	74,1	27	81,8	5,483	,216	0.375
	Erkek	1	33,3	2	9,5	2	8,7	21	25,9	6	18,2			
11) Atatürk ile ilgili etkinliklerde sorumluluk alır.	Kadın	9	90,0	26	86,7	30	75,0	47	83,9	17	68,0	4,486	,335	0.338
	Erkek	1	10,0	4	13,3	10	25,0	9	16,1	8	32,0			
12) Değişik ortamlardaki kurallara uyar.	Kadın	3	75,0	14	93,3	26	100,0	63	73,3	23	76,6	12,906	,008	0.590
	Erkek	1	25,0	1	6,7	0	0,0	23	26,7	7	23,3			
13) Estetik değerleri korur.	Kadın	6	85,7	28	90,3	53	80,3	26	70,3	16	80,0	4,273	,348	0.330
	Erkek	1	14,3	3	9,7	13	19,7	11	29,7	4	20,0			
14) Sanat eserlerinin değerini fark eder.	Kadın	7	87,5	25	83,3	53	79,1	32	80,0	12	75,0	,766	,964	0.138
	Erkek	1	12,5	5	16,7	14	20,9	8	20,0	4	25,0			
15) Kendine güvenir.	Kadın	6	75,0	28	93,3	44	71,0	36	85,7	15	78,9	7,682	,090	0.447
	Erkek	2	25,0	2	6,7	18	29,0	6	14,3	4	21,1			
16) Toplumsal yaşamda bireylerin farklı rol ve görevleri olduğunu açıklar.	Kadın	9	90,0	30	75,0	45	86,5	40	75,5	5	83,3	3,215	,518	0.285
	Erkek	1	10,0	10	25,0	7	13,5	13	24,5	1	16,7			
17) Başkalarıyla sorunlarını çözer.	Kadın	13	92,9	24	92,3	36	73,5	48	78,7	8	72,7	5,596	,213	0.379
	Erkek	1	7,1	2	7,7	13	26,5	13	21,3	3	27,3			

Sosyal duygusal gelişime yönelik 17 maddeden sadece üç maddede görüş ayrılığı yaşanmaktadır. “Kendisine ait özellikleri tanıtır” (Fisher Exact test: 8,963, P<,05, Cohen d=,48) maddesinde, kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre orta etki büyüklüğünde daha fazla olumlu görüş görüş belirtmişlerdir. Erkek öğretmenlerin çocuğa yönelik daha fazla bilgi edinme isteğinden sonuç kaynaklanmış olabilir. Kadın öğretmenler, çocuğun ebeveyninden çok fazla uzaklaşmayacağını düşünürken, erkek öğretmenler çocuğun uzaklaşabileceğini bu nedenler kendi hakkında daha fazla bilgiye ihtiyaç duyacaklarını düşünmüş olabilirler. “Bir işi ya da görevi başarmak için kendini güdüler” (Fisher Exact test:

9,688, $P < ,05$, Cohen $d = ,50$) maddesinde kadın öğretmenler, erkek öğretmenlere nazaran orta etki büyüklüğünde daha fazla olumlu görüşe sahiptir. Etkinlikleri izleme değerlendirmede ayrıntılara erkek öğretmenlere göre daha fazla duyarlı olmalarından kaynaklanmış olabilir. “Değişik ortamlardaki kurallara uyar” (Fisher Exact test: 12,906, $P < ,05$, Cohen $d = ,59$) maddesinde, anlamlı ve yüksek etki büyüklüğünde farklılık bulunmuştur. Bu becerinin değerlendirilmesinde görüş farklılığı kurallara uyma konusunda erkek öğretmenlerin beklentisinin yüksekliği ile açıklanabilir. Diğer 14 maddede ise genellikle benzer görüşlere sahip oldukları kabul edilebilir.

Araştırmanın ikinci alt problemi olan;

2. Öğretmenin mesleki kıdemine göre;

a) "Suriyeli öğrencilerin dil gelişimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark var mıdır?"

b) "Suriyeli öğrencilerin sosyal- duygusal gelişimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark var mıdır?" sorularına yönelik bulgular, aşağıdaki tablolarda sunulmaktadır.

Tablo 3. Öğretmenin Kıdemine Göre Öğrencilerin Dil Gelişim Düzeylerinin Karşılaştırılması

Madde	Kıdem Yılı	Zayıf Düzey		Kabul Edilebilir Düzey		Orta Düzey		İyi Düzey		Çok İyi Düzey		Fisher-Freeman-Halton Exact Test	p	Cohen d (etki büyüklüğü)
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%			
1) Sesleri ayırt eder.	1-4	1	16,7	2	20,0	17	40,5	29	38,7	11	39,3	7,082	,517	0.429
	5-10	4	66,7	3	30,0	18	42,9	34	45,3	12	42,9			
	11 +	1	16,7	5	50,0	7	16,7	12	16,0	5	17,9			
2) Sesini uygun kullanır.	1-4	0	0,0	7	41,2	13	28,3	33	45,2	7	38,9	17,101	,020	0.689
	5-10	5	71,4	7	41,2	17	37,0	33	45,2	9	50,0			
	11 +	2	28,6	3	17,6	16	34,8	7	9,6	2	11,1			
3) Söz dizimi kurallarına göre cümleler kurar.	1-4	5	20,8	18	45,0	24	39,3	8	28,6	5	62,5	8,623	,363	0.475
	5-10	11	45,8	16	40,0	27	44,3	15	53,6	2	25,0			
	11 +	8	33,3	6	15,0	10	16,4	5	17,9	1	12,5			
4) Konuşurken dilbilgisi yapılarını kullanır.	1-4	14	45,2	20	40,0	16	27,6	8	44,4	2	50,0	7,740	,440	0.449
	5-10	10	32,3	20	40,0	33	56,9	6	33,3	2	50,0			
	11 +	7	22,6	10	20,0	9	15,5	4	22,2	0	0,0			
5) Dili iletişim amacıyla kullanır.	1-4	3	37,5	9	30,0	22	34,9	23	46,0	3	30,0	4,753	,798	0.348
	5-10	3	37,5	13	43,3	19	46,0	20	40,0	6	60,0			
	11 +	2	25,0	8	26,7	12	19,0	7	14,0	1	10,0			
6) Sözcük dağarcığını geliştirir.	1-4	4	40,0	15	40,5	22	31,4	14	43,8	5	41,7	9,393	,295	0.497
	5-10	2	20,0	18	48,6	35	50,0	10	31,3	6	50,0			
	11 +	4	40,0	4	10,8	13	18,6	8	25,0	1	8,3			
7) Dinlediklerini/ izlediklerinin anlamını kavrar.	1-4	2	33,3	7	26,9	17	36,2	26	43,3	8	36,4	5,610	,696	0.380
	5-10	3	50,0	11	42,3	22	46,8	23	38,3	12	54,5			
	11 +	1	16,7	8	30,8	8	17,0	11	18,3	2	9,1			
8) Dinledikleri/izlediklerini çeşitli yollarla ifade eder.	1-4	3	42,9	8	27,6	18	32,1	18	39,1	13	56,5	10,598	,207	0.530
	5-10	2	28,6	12	41,4	26	46,4	22	47,8	9	39,1			
	11 +	2	28,6	9	31,0	12	21,4	6	13,0	1	4,3			
9) Ses bilgisi farkındalığı gösterir.	1-4	8	40,0	14	41,2	25	38,5	10	29,4	3	37,5	2,612	,967	0.256
	5-10	8	40,0	14	41,2	30	46,2	16	47,1	3	37,5			
	11 +	4	20,0	6	17,6	10	15,4	8	23,5	2	25,0			
10) Görsel materyalleri okur.	1-4	4	40,0	7	35,0	16	30,2	21	40,4	12	46,2	6,352	,612	0.405
	5-10	2	20,0	10	50,0	26	49,1	23	44,2	10	38,5			
	11 +	4	40,0	3	15,0	11	20,8	8	15,4	4	15,4			
11) Okuma farkındalığı gösterir.	1-4	7	36,8	11	37,9	24	38,1	14	35,0	4	40,0	5,514	,711	0.376
	5-10	7	36,8	13	44,8	24	38,1	22	55,0	5	50,0			
	11 +	5	26,3	5	17,2	15	23,8	4	10,0	1	10,0			
12) Yazı farkındalığı gösterir.	1-4	7	31,8	13	37,1	19	36,5	16	38,1	5	50,0	1,756	,993	0.210
	5-10	10	45,5	16	45,7	23	44,2	19	45,2	3	30,0			
	11 +	5	22,7	6	17,1	10	19,2	7	16,7	2	20,0			

Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki kıdem yılına göre Suriyeli öğrencilerin dil gelişim düzeyleri karşılaştırıldığında, sadece, “sesini uygun kullanır” maddesinde (Fisher Exact test: 17,101, $P < .05$, Cohen $d = .68$) yüksek etki büyüklüğünde farklılık gözlenmiştir. Kıdem düzeyi arttıkça beklenti düzeyi arttığı anlaşılmıştır. Onbir maddede ise kıdem değişkeninin etkili olmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 4. Öğretmenin Kıdemine Göre Öğrencilerin Sosyal-Duygusal Gelişim Düzeylerinin Karşılaştırılması

Madde	Kıdem Yılı	Zayıf Düzey		Kabul Edilebilir Düzey		Orta Düzey		İyi Düzey		Çok İyi Düzey		Fisher-Freeman-Halton Exact Test	p	Cohen d (etki büyüklüğü)
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%			
1)Kendisine ait özellikleri tanıtır.	1-4	2	50,0	6	27,3	17	41,5	26	33,8	9	52,9	10,191	,220	0.519
	5-10	2	50,0	7	31,8	17	41,5	38	49,4	7	41,2			
	11 +	0	0,0	9	40,9	7	17,1	13	16,9	1	5,9			
2)Ailesiyle ilgili özellikleri tanıtır.	1-4	4	57,1	10	34,5	19	33,9	22	40,0	5	35,7	5,782	,677	0.386
	5-10	2	28,6	10	34,5	26	46,4	26	47,3	7	50,0			
	11 +	1	14,3	9	31,0	11	19,6	7	12,7	2	14,3			
3)Kendini yaratıcı yollarla ifade eder.	1-4	5	55,3	9	32,1	13	29,5	22	38,6	11	47,8	9,224	,312	0.493
	5-10	1	11,1	13	46,4	20	45,5	27	47,4	10	43,5			
	11 +	3	33,3	6	21,4	11	25,0	8	14,0	2	8,7			
4)Bir olay ya da durumla ilgili olarak başkalarının duygularını açıklar.	1-4	5	26,3	11	39,3	16	31,4	16	35,6	12	66,7	11,463	,169	0.553
	5-10	8	42,1	10	35,7	25	49,0	23	51,1	5	27,8			
	11 +	6	31,6	7	25,0	10	19,6	6	13,3	1	5,6			
5)Bir olay ya da durumla ilgili olumsuz duygularını uygun yollarla gösterir.	1-4	4	40,0	13	38,2	22	36,1	13	32,5	8	50,0	3,558	,909	0.300
	5-10	4	40,0	13	38,2	27	44,3	20	50,0	7	43,8			
	11 +	2	20,0	8	23,5	12	19,7	7	17,5	1	6,3			
6)Kendisinin ve başkalarının haklarını korur.	1-4	4	57,1	7	30,4	17	34,0	23	35,4	9	56,3	13,340	,083	0.601
	5-10	2	28,6	6	26,1	26	52,0	31	47,7	6	37,5			
	11 +	1	14,3	10	43,5	7	14,0	11	16,9	1	6,3			
7)Bir işi ya da görevi başarmak için kendini güdüler.	1-4	3	42,9	11	37,9	17	32,7	23	41,1	6	35,3	2,350	,979	0.243
	5-10	3	42,9	12	41,4	23	44,2	24	42,9	9	52,9			
	11 +	1	14,3	6	20,7	12	23,1	9	16,1	2	11,8			
8)Farklılıklara saygı gösterir.	1-4	0	0,0	10	45,5	13	37,1	32	38,1	5	26,3	4,603	,852	0.343
	5-10	1	100,0	7	31,8	16	45,7	38	45,2	9	47,4			
	11 +	0	0,0	5	22,7	6	17,1	14	16,7	5	26,3			
9)Farklı kültürel özellikleri açıklar.	1-4	6	46,2	15	37,5	12	22,6	14	42,4	13	59,1	14,096	,071	0.619
	5-10	5	38,5	14	35,0	29	54,7	16	48,5	7	31,8			
	11 +	2	15,4	11	27,5	12	22,6	3	9,1	2	9,1			
10)Sorumlulukları yerine getirir.	1-4	0	0,0	9	42,9	10	43,5	31	38,3	10	30,3	4,799	,794	0.350
	5-10	2	66,7	9	42,9	10	43,5	36	44,4	14	42,4			
	11 +	1	33,3	3	14,3	3	13,0	14	17,3	9	27,3			
11)Atatürk ile ilgili etkinliklerde sorumluluk alır.	1-4	6	60,0	12	40,0	13	32,5	21	37,5	8	32,0	3,145	,937	0.282
	5-10	3	30,0	13	43,3	19	47,5	25	44,6	11	44,0			
	11 +	1	10,0	5	16,7	8	20,0	10	17,9	6	24,0			
12)Değişik ortamlardaki kurallara uyar.	1-4	1	25,0	6	40,0	12	46,2	36	41,9	5	16,7	13,246	,077	0.598
	5-10	2	50,0	4	26,7	12	46,2	37	43,0	16	53,3			
	11 +	1	25,0	5	33,3	2	7,7	13	15,1	9	30,0			
13)Estetik değerleri korur.	1-4	3	42,9	13	41,9	22	33,3	14	37,8	8	40,0	2,762	,961	0.264
	5-10	3	42,9	14	45,2	32	48,5	14	37,8	8	40,0			
	11 +	1	14,3	4	12,9	12	18,2	9	24,3	4	20,0			
14)Sanat eserlerinin değerini fark eder.	1-4	3	37,5	9	30,0	23	34,3	17	42,5	8	50,0	6,137	,635	0.398
	5-10	5	62,5	13	43,3	31	46,3	15	37,5	7	43,8			
	11 +	0	0,0	8	26,7	13	19,4	8	20,0	1	6,3			
15)Kendine güvenir.	1-4	5	62,5	11	36,7	25	40,3	12	28,6	7	36,8	8,257	,398	0.465
	5-10	2	25,0	14	46,7	23	37,1	25	59,5	7	36,8			
	11 +	1	12,5	5	16,7	14	22,6	5	11,9	5	26,3			
16)Toplumsal yaşamda bireylerin farklı rol ve görevleri olduğunu açıklar.	1-4	5	50,0	11	27,5	19	36,5	22	41,5	3	50,0	8,833	,333	0.481
	5-10	3	30,0	22	55,0	20	38,5	25	47,2	1	16,7			
	11 +	2	20,0	7	17,5	13	25,0	6	11,3	2	33,3			
17)Başkalıyla sorunlarını çözer.	1-4	7	50,0	6	23,1	20	40,8	23	37,7	4	36,4	5,273	,739	0.368
	5-10	4	28,6	15	57,7	22	44,9	25	41,0	5	45,5			
	11 +	3	21,4	5	19,2	7	14,3	13	21,3	2	18,2			

Öğretmenlerin mesleki kıdemine göre Suriyeli öğrencilerin sosyal duygusal gelişimine yönelik maddelerde istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan;

3.Öğretmenin Suriyeli öğrencilerle çalışma süresine göre;

a) "Suriyeli öğrencilerin dil gelişimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark var mıdır?"

b) "Suriyeli öğrencilerin sosyal- duygusal gelişimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark var mıdır?" sorularına yönelik bulgular, aşağıdaki tablolarda sunulmaktadır.

Tablo 5. Öğretmenin Suriyeli Öğrencilerle Çalışma Süresine Göre Öğrencilerin Dil Gelişim Düzeylerinin Karşılaştırılması

Madde	Suriyeli Öğr. Çal. Sü.	Zayıf Düzey		Kabul Edilebilir Düzey		Orta Düzey		İyi Düzey		Çok İyi Düzey		Fisher-Freeman-Halton Exact Test	p	Cohen d (etki büyüklüğü)
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%			
1)Sesleri ayırt eder.	1	1	16,7	2	20,0	11	26,2	18	24,0	11	43	7,116	,518	0.430
	2	3	50,0	2	20,0	12	28,6	21	28,0	3	41			
	3 +	2	33,3	6	60,0	19	45,2	36	48,0	14	77			
2)Sesini uygun kullanır.	1	2	28,6	4	23,5	11	23,9	19	26,0	7	43	10,002	,246	0.514
	2	2	28,6	9	52,9	10	21,7	18	24,7	2	41			
	3 +	3	42,9	4	23,5	25	54,3	36	49,3	9	77			
3)Söz dizimi kurallarına göre cümleler kurar.	1	7	29,2	9	22,5	19	31,1	5	17,9	3	37,5	7,185	,517	0.432
	2	3	12,5	12	30,0	18	29,5	6	21,4	2	25,0			
	3 +	14	58,3	19	47,5	24	39,3	17	60,7	3	37,5			
4)Konuşurken dilbilgisi yapılarını kullanır.	1	11	35,5	15	30,0	8	13,8	7	38,9	2	50,0	13,153	,083	0.596
	2	7	22,6	16	32,0	15	25,9	2	11,1	1	25,0			
	3 +	13	41,9	19	38,0	35	60,3	9	50,0	1	25,0			
5)Dili iletişim amacıyla kullanır.	1	3	37,5	7	23,3	17	27,0	15	30,0	1	10,0	3,214	,936	0.285
	2	2	25,0	8	26,7	17	27,0	12	24,0	2	20,0			
	3 +	3	37,5	15	50,0	29	46,0	23	46,0	7	70,0			
6) Sözcük dağarcığını geliştirir.	1	1	10,0	12	32,4	18	25,7	8	25,0	4	33,3	11,473	,162	0.554
	2	3	30,0	15	40,5	14	20,0	6	18,8	3	25,0			
	3 +	6	60,0	10	27,0	38	54,3	18	56,3	5	41,7			
7)Dinlediklerini/ izlediklerinin anlamını kavrar.	1	1	16,7	5	19,2	11	23,4	18	30,0	8	36,4	8,790	,344	0.480
	2	2	33,3	9	34,6	13	27,7	16	26,7	1	4,5			
	3 +	3	50,0	12	46,2	23	48,9	26	43,3	13	59,1			
8)Dinledikleri/izlediklerini çeşitli yollarla ifade eder.	1	1	14,3	8	27,6	13	23,2	13	28,3	8	34,8	8,671	,359	0.477
	2	4	57,1	9	31,0	13	23,2	13	28,3	2	8,7			
	3 +	7	28,6	12	41,4	30	53,6	20	43,5	13	56,5			
9)Ses bilgisi farkındalığı gösterir.	1	4	20,0	9	26,5	18	27,7	10	29,4	2	25,0	3,049	,944	0.277
	2	3	15,0	10	29,4	17	26,2	9	26,5	2	25,0			
	3 +	13	65,0	15	44,1	30	46,2	15	44,1	4	50,0			
10)Görsel materyalleri okur.	1	3	30,0	5	25,0	12	22,6	13	25,0	10	38,5	11,928	,143	0.565
	2	2	20,0	4	20,0	22	41,5	9	17,3	4	15,4			
	3 +	5	50,0	11	55,0	19	35,8	30	57,7	12	46,2			
11)Okuma farkındalığı gösterir.	1	4	21,1	7	24,1	18	28,6	12	30,0	2	20,0	4,253	,847	0.329
	2	6	31,6	7	24,1	14	22,2	9	22,5	3	50,0			
	3 +	9	47,4	15	51,7	31	49,2	19	47,5	5	30,0			
12)Yazı farkındalığı gösterir.	1	6	27,3	7	20,0	15	28,8	13	31,0	2	20,0	5,906	,666	0.390
	2	7	31,8	12	34,3	9	17,3	9	21,4	4	40,0			
	3 +	9	40,9	16	45,7	28	53,8	20	47,6	4	40,0			

Öğretmenlerin Suriyeli öğrencilerle çalışma yıllarına göre Suriyeli öğrencilerin dil gelişimine yönelik maddelerde istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Dil gelişiminin belirlenmesinde Suriyeli öğrencilerle çalışmış olmanın etkisinin olmaması, deneyim değişkeninin etkisiz olduğunun göstergesidir. Mesleğinde ilk kez ana dili farklı öğrenci ile çalışmak çocuğun dil düzeyinin belirlenmesinde engel teşkil etmemektedir.

Tablo 6. Öğretmenin Suriyeli Öğrencilerle Çalışma Süresine Göre Öğrencilerin Sosyal- Duygusal Gelişim Düzeylerinin Karşılaştırılması

Madde	Suriyeli Öğr. Çal. Sü.	Zayıf Düzey		Kabul Edilebilir Düzey		Orta Düzey		İyi Düzey		Çok İyi Düzey		Fisher-Freeman-Halton Exact Test	p	Cohen d (etki büyüklüğü)
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%			
1)Kendisine ait özellikleri tanıtır.	1	1	25,0	4	18,2	12	29,3	21	27,3	5	29,4	4,594	,817	0.342
	2	2	50,0	4	18,2	11	26,8	21	27,3	3	17,6			
	3 +	1	25,0	14	63,3	18	43,9	35	45,5	9	52,9			
2)Ailesiyle ilgili özellikleri tanıtır.	1	2	28,6	8	27,6	15	26,8	14	25,5	4	28,6	9,003	,327	0.486
	2	2	28,6	7	24,1	19	33,9	13	23,6	0	0,0			
	3 +	3	42,9	14	48,3	22	39,3	28	50,9	10	71,4			
3)Kendini yaratıcı yollarla ifade eder.	1	4	44,4	6	21,4	10	22,7	19	33,3	4	17,4	8,420	,388	0.469
	2	3	33,3	10	35,7	11	25,0	13	22,8	4	17,4			
	3 +	2	22,2	12	42,9	23	52,3	25	43,9	15	65,2			
4)Bir olay ya da durumla ilgili olarak başkalarının duygularını açıklar.	1	5	26,3	9	32,1	12	23,5	12	26,7	5	27,8	2,004	,987	0.224
	2	5	26,3	7	25,0	13	25,5	13	28,9	3	16,7			
	3 +	9	47,4	12	42,9	26	51,0	20	44,4	10	55,6			
5)Bir olay ya da durumla ilgili olumsuz duygularını uygun yollarla gösterir.	1	2	20,0	9	26,5	19	31,1	8	20,0	5	31,3	6,665	,578	0.415
	2	4	40,0	11	32,4	16	26,2	7	17,5	3	18,8			
	3 +	4	40,0	14	41,2	26	42,6	25	62,5	8	50,0			
6)Kendisinin ve başkalarının haklarını korur.	1	2	28,6	2	8,7	15	30,0	18	27,7	6	37,5	6,033	,651	0.394
	2	2	28,6	7	30,4	13	26,0	16	24,6	3	18,8			
	3 +	3	42,9	14	60,9	22	44,0	31	47,7	7	43,8			
7)Bir işi ya da görevi başarmak için kendini güdüler.	1	3	42,9	7	24,1	12	23,1	16	28,6	5	29,4	8,965	,331	0.485
	2	1	14,3	12	41,4	16	30,8	9	16,1	3	17,6			
	3 +	3	42,9	10	34,5	24	46,2	31	55,4	9	52,9			
8)Farklılıklara saygı gösterir.	1	0	0,0	4	18,2	8	22,9	26	31,0	5	26,3	5,039	,795	0.359
	2	1	100,0	7	31,8	8	22,9	21	25,0	4	21,1			
	3 +	0	0,0	11	50,0	19	54,3	37	44,0	10	52,6			
9)Farklı kültürel özellikleri açıklar.	1	6	46,2	10	25,0	10	18,9	11	33,3	6	27,3	7,128	,525	0.430
	2	3	23,1	11	27,5	15	28,3	5	15,2	7	31,8			
	3 +	4	30,8	19	47,5	28	52,8	17	51,5	9	40,9			
10)Sorumlulukları yerine getirir.	1	0	0,0	3	14,3	9	39,1	21	25,9	10	30,3	9,468	,267	0.499
	2	1	33,3	9	42,9	3	13,0	23	28,4	5	15,2			
	3 +	2	66,7	9	42,9	11	47,8	37	45,7	18	54,5			
11)Atatürk ile ilgili etkinliklerde sorumluluk alır.	1	2	20,0	11	36,7	9	22,5	12	21,4	9	36,0	9,367	,305	0.497
	2	2	20,0	6	20,0	12	30,0	19	33,9	2	8,0			
	3 +	6	60,0	13	43,3	19	47,5	25	44,6	14	56,0			
12)Değişik ortamlardaki kurallara uyar.	1	1	25,0	3	20,0	6	23,1	26	30,2	7	23,3	4,978	,774	0.357
	2	0	0,0	6	40,0	6	23,1	23	26,7	6	20,0			
	3 +	3	75,0	6	40,0	14	53,8	37	43,0	17	56,7			
13)Estetik değerleri korur.	1	4	57,1	7	22,6	15	22,7	10	27,0	7	35,0	8,419	,383	0.469
	2	2	28,6	11	35,5	18	27,3	7	18,9	3	15,0			
	3 +	1	14,3	13	41,9	33	50,0	20	54,1	10	50,0			
14)Sanat eserlerinin değerini fark eder.	1	4	50,0	6	20,0	13	19,4	14	35,0	6	37,5	14,693	,054	0.633
	2	3	37,5	6	20,0	23	34,3	5	12,5	4	25,0			
	3 +	1	12,5	18	60,0	31	46,3	21	52,5	6	37,5			
15)Kendine güvenir.	1	2	25,0	8	26,7	20	32,3	5	11,9	8	42,1	10,343	,227	0.524
	2	2	25,0	8	26,7	17	27,4	12	28,6	2	10,5			
	3 +	4	50,0	14	46,7	25	40,3	25	59,5	9	47,4			
16)Toplumsal yaşamda bireylerin farklı rol ve görevleri olduğunu açıklar.	1	5	50,0	8	20,0	14	26,9	15	28,3	1	16,7	8,797	,340	0.480
	2	2	20,0	13	32,5	16	30,8	10	18,9	0	0,0			
	3 +	3	30,0	19	47,5	22	42,3	28	52,8	5	83,3			
17)Başkalarıyla sorunlarını çözer.	1	4	28,6	6	23,1	14	28,6	17	27,9	2	18,2	4,761	,795	0.349
	2	2	14,3	5	19,2	16	32,7	16	26,2	2	18,2			
	3 +	8	57,1	15	57,7	19	38,8	28	45,9	7	63,6			

Öğretmenlerin Suriyeli öğrencilerle çalışma yıllarına göre Suriyeli öğrencilerin sosyal duygusal gelişimine yönelik maddelerde istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Sosyal duygusal gelişiminin belirlenmesinde deneyim etkili değişken olmamıştır.

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan;

4. Sınıfta bulunan Suriyeli öğrenci sayısına göre;

a) "Suriyeli öğrencilerin dil gelişimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark

var mıdır?"

b) "Suriyeli öğrencilerin sosyal- duygusal gelişimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark var mıdır?" sorularına yönelik bulgular, aşağıdaki tablolarda sunulmaktadır.

Tablo 7. Sınıfta Bulunan Suriyeli Öğrenci Sayısına Göre Öğrencilerin Dil Gelişim Düzeylerinin Karşılaştırılması

Madde	Suriyeli Öğrenci Sayısı	Zayıf Düzey		Kabul Edilebilir Düzey		Orta Düzey		İyi Düzey		Çok İyi Düzey		Fisher-Freeman-Halton Exact Test	p	Cohen d (etki büyüklüğü)
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%			
1) Sesleri ayırt eder.	1	3	50,0	1	10,0	16	38,1	26	34,7	15	53,6	8,842	,341	0.482
	2	1	16,7	4	40,0	14	33,3	30	40,0	8	28,6			
	3 +	2	33,3	5	50,0	12	28,6	19	25,3	5	17,9			
2) Sesini uygun kullanır.	1	3	42,9	8	47,1	14	30,4	27	37,0	9	50,0	3,644	,904	0.304
	2	2	28,6	5	29,4	17	37,0	27	37,0	6	33,3			
	3 +	2	28,6	4	23,5	15	32,6	19	26,0	3	16,7			
3) Söz dizimi kurallarına göre cümleler kurar.	1	7	29,2	17	42,5	16	26,2	17	60,7	4	50,0	11,395	,169	0.552
	2	9	37,5	13	32,5	26	42,6	7	25,0	2	25,0			
	3 +	8	33,3	10	25,0	19	31,1	4	14,3	2	25,0			
4) Konuşurken dilbilgisi yapılarını kullanır.	1	16	51,6	15	30,0	19	32,8	9	50,0	2	50,0	10,047	,234	0.516
	2	8	25,8	19	38,0	26	44,8	4	22,2	0	0,0			
	3 +	7	22,6	16	32,0	13	22,4	5	27,8	2	50,0			
5) Dili iletişim amacıyla kullanır.	1	3	37,5	10	33,3	24	38,1	22	44,0	2	20,0	4,174	,858	0.326
	2	2	25,0	13	43,3	23	36,5	15	30,0	4	40,0			
	3 +	3	37,5	7	23,3	16	25,4	13	26,0	4	40,0			
6) Sözcük dağarcığını geliştirir.	1	1	10,0	18	48,6	25	35,7	10	31,4	7	58,3	11,400	,169	0.552
	2	6	60,0	14	37,8	23	32,9	11	34,4	3	25,0			
	3 +	3	30,0	5	13,5	22	31,4	11	34,4	2	16,7			
7) Dinlediklerini/ izlediklerinin anlamını kavrar.	1	0	0,0	8	30,8	18	38,3	23	38,3	12	54,5	9,493	,288	0.500
	2	3	50,0	12	46,2	17	36,2	18	30,0	7	31,8			
	3 +	3	50,0	6	23,1	12	25,5	19	31,7	3	13,6			
8) Dinledikleri/izlediklerini çeşitli yollarla ifade eder.	1	2	28,6	8	27,6	19	33,9	19	41,3	13	56,5	8,456	,385	0.470
	2	3	42,9	14	48,3	17	30,4	17	37,0	6	26,1			
	3 +	2	28,6	7	24,1	20	35,7	10	21,7	4	17,4			
9) Ses bilgisi farkındalığı gösterir.	1	5	25,0	13	38,2	26	40,0	12	35,3	5	62,5	7,746	,458	0.449
	2	11	55,0	14	41,2	21	32,3	10	29,4	1	12,5			
	3 +	4	20,0	7	20,6	18	27,7	12	35,3	2	25,0			
10) Görsel materyalleri okur.	1	4	40,0	5	25,0	22	41,5	17	32,7	13	50,0	7,494	,486	0.441
	2	2	20,0	11	55,0	18	34,0	20	38,5	6	23,1			
	3 +	4	40,0	4	20,0	13	24,5	15	28,8	7	26,9			
11) Okuma farkındalığı gösterir.	1	5	26,3	8	27,6	29	46,0	18	45,0	1	10,0	13,438	,089	0.603
	2	7	36,8	14	48,3	20	31,7	9	22,5	7	70,0			
	3 +	7	36,8	7	24,1	14	22,2	13	32,5	2	20,0			
12) Yazı farkındalığı gösterir.	1	5	22,7	12	34,3	25	48,1	16	38,1	3	30,0	13,383	,091	0.602
	2	11	50,0	15	42,9	16	30,8	9	21,4	6	60,0			
	3 +	6	27,3	8	22,9	11	21,2	17	40,5	1	10,0			

Öğretmenin sınıfında Suriyeli öğrenci mevcudu, dil gelişimini belirlemede etkili olmadığı anlaşılmıştır. Öğretmenlerin öğrenciye yönelik görüşlerinin benzer olması, sınıf içindeki Suriyeli öğrencilerin dil gelişim düzeyinin belirlenmesine engel teşkil etmemektedir.

Tablo 8. Sınıfta Bulunan Suriyeli Öğrenci Sayısına Göre Öğrencilerin Sosyal-Duygusal Gelişim Düzeylerinin Karşılaştırılması

Madde	Suriyeli Öğrenci Sayısı	Zayıf Düzey		Kabul Edilebilir Düzey		Orta Düzey		İyi Düzey		Çok İyi Düzey		Fisher-Freeman-Halton Exact Test	p	Cohen d (etki büyüklüğü)
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%			
1) Kendisine ait özellikleri tanıtır.	1	0	0,0	6	27,3	17	41,5	31	40,3	7	41,2	6,391	,606	0.406
	2	3	75,0	7	31,8	14	34,1	26	33,8	7	41,2			
	3 +	1	25,0	9	40,9	10	24,4	20	26,0	3	17,6			
2) Ailesiyle ilgili özellikleri tanıtır.	1	1	14,3	9	31,0	20	35,7	24	43,6	7	50,0	6,220	,630	0.400
	2	2	28,6	11	37,9	22	39,3	17	30,9	5	35,7			
	3 +	4	57,1	9	31,0	14	25,0	14	25,5	2	14,3			
3) Kendini yaratıcı yollarla ifade eder.	1	2	22,2	9	32,1	18	40,9	22	38,6	10	43,5	2,262	,980	0.238
	2	4	44,4	11	39,3	15	34,1	19	33,3	8	34,8			
	3 +	3	33,3	8	28,6	11	25,0	16	28,1	5	21,7			
4) Bir olay ya da durumla ilgili olarak başkalarının duygularını açıklar.	1	6	31,6	8	28,6	17	33,3	20	44,4	10	55,6	7,223	,516	0.433
	2	9	47,4	11	39,3	17	33,3	14	31,4	6	33,3			
	3 +	4	21,1	9	32,1	17	33,3	11	24,4	2	11,1			
5) Bir olay ya da durumla ilgili olumsuz duygularını uygun yollarla gösterir.	1	2	20,0	12	35,3	23	37,7	16	40,0	8	50,0	7,721	,461	0.448
	2	7	70,0	10	29,4	21	34,4	13	32,5	6	37,5			
	3 +	1	10,0	12	35,3	17	27,9	11	27,5	2	12,5			
6) Kendisinin ve başkalarının haklarını korur.	1	2	28,6	3	13,0	20	40,0	30	46,2	6	37,5	16,376	0,29	0.673
	2	4	57,1	8	34,8	20	40,0	17	26,2	8	50,0			
	3 +	1	14,3	12	52,2	10	20,0	18	27,7	2	12,5			
7) Bir işi ya da görevi başarmak için kendini güdüler.	1	2	28,6	9	31,0	21	40,4	23	41,1	6	35,3	2,629	,967	0.257
	2	4	57,1	11	37,9	18	34,6	18	32,1	6	35,3			
	3 +	1	14,3	9	31,0	13	25,0	15	26,8	5	29,4			
8) Farklılıklara saygı gösterir.	1	0	0,0	6	27,3	9	25,7	38	45,2	8	42,1	7,794	,430	0.451
	2	1	100,0	8	36,4	16	45,7	26	31,0	6	31,6			
	3 +	0	0,0	8	36,4	10	28,6	20	23,8	5	26,3			
9) Farklı kültürel özellikleri açıklar.	1	5	38,5	16	40,0	16	30,2	13	39,4	11	50,0	7,744	,460	0.449
	2	3	23,1	13	32,5	19	35,8	13	39,4	9	40,9			
	3 +	5	38,5	11	27,5	18	34,0	7	21,2	2	9,1			
10) Sorumlulukları yerine getirir.	1	0	0,0	7	33,3	8	34,8	31	38,3	15	45,5	7,733	,437	0.449
	2	3	100,0	6	28,6	11	47,8	27	33,3	10	30,3			
	3 +	0	0,0	8	38,1	4	17,4	23	28,4	8	24,2			
11) Atatürk ile ilgili etkinliklerde sorumluluk alır.	1	5	50,0	12	40,0	12	30,0	20	35,7	12	48,0	5,026	,767	0.359
	2	4	40,0	9	30,0	14	35,0	22	39,3	8	32,0			
	3 +	1	10,0	9	30,0	14	35,0	14	25,0	5	20,0			
12) Değişik ortamlardaki kurallara uyar.	1	0	0,0	4	26,7	10	38,5	35	40,7	12	40,0	9,186	,300	0.492
	2	1	25,0	8	53,3	10	38,5	31	36,0	7	23,3			
	3 +	3	75,0	3	20,0	6	23,1	20	23,3	11	36,7			
13) Estetik değerleri korur.	1	0	0,0	11	35,5	28	42,4	12	32,4	10	50,0	17,898	,016	0.707
	2	6	85,7	12	38,7	15	22,7	19	51,4	5	25,0			
	3 +	1	14,3	8	25,8	23	34,8	6	16,2	5	25,0			
14) Sanat eserlerinin değerini fark eder.	1	1	12,5	11	36,7	27	40,3	13	32,5	9	56,3	5,743	,686	0.384
	2	5	62,5	11	36,7	22	32,8	15	37,5	4	25,0			
	3 +	2	25,0	8	26,7	18	26,9	12	30,0	3	18,8			
15) Kendine güvenir.	1	4	50,0	10	33,3	27	43,5	11	26,2	9	47,4	5,796	,680	0.386
	2	2	25,0	13	43,3	19	30,6	18	42,9	5	26,3			
	3 +	2	25,0	7	23,3	16	25,8	13	31,0	5	26,3			
16) Toplumsal yaşamda bireylerin farklı rol ve görevleri olduğunu açıklar.	1	2	20,0	16	40,0	19	36,5	22	41,5	2	33,3	2,774	,963	0.264
	2	4	40,0	13	32,5	20	38,5	18	34,0	2	33,3			
	3 +	4	40,0	11	27,5	13	25,0	13	24,5	2	33,3			
17) Başkalarıyla sorunlarını çözer.	1	6	42,9	8	30,8	22	44,9	22	36,1	3	27,3	6,337	,616	0.404
	2	6	42,9	11	42,3	16	32,7	18	29,5	6	54,5			
	3 +	2	14,3	7	26,9	11	22,4	21	34,4	2	18,2			

Sınıftaki Suriyeli öğrenci sayısı sosyal duygusal gelişim bölümünde sadece “Estetik değerleri korur” (Fisher Exact test: 17,898, $P < ,05$, Cohen $d = ,70$) maddesinde büyük etki büyüklüğünde farklılık gözlenmektedir. Estetik değerleri koruma maddesindeki farklılık zayıf ve çok iyi düzeyde farklılaşmaktadır.

Tablo 9. Suriyeli Öğrencilerin Dil ve Sosyal- Duygusal Gelişim Ortalamaları

Madde no	Madde	Minimum	Maximum	Ortalama
1	DG1 Sesleri ayırt eder.	1	5	3,677
2	DG2 Sesini uygun kullanır.	1	5	3,484
3	DG3 Söz dizimi kurallarına göre cümleler kurar.	1	5	2,726
4	DG4 Konuşurken dilbilgisi yapılarını kullanır.	1	5	2,465
5	DG5 Dili iletişim amacıyla kullanır.	1	5	3,149
6	DG6 Sözcük dağarcığını geliştirir.	1	5	2,993
7	DG7 Dinlediklerini/izlediklerinin anlamını kavrar.	1	5	3,409
8	DG8 Dinlediklerini/izlediklerini çeşitli yollarla ifade eder.	1	5	3,304
9	DG9 Ses bilgisi farkındalığı gösterir.	1	5	2,850
10	DG10 Görsel materyalleri okur.	1	5	3,397
11	DG11 Okuma farkındalığı gösterir.	1	5	2,956
12	DG12 yazı farkındalığı gösterir.	1	5	2,894
13	SDG1 Kendisine ait özellikleri tanıtır.	1	5	3,503
14	SDG2 Ailesiyle ilgili özellikleri tanıtır.	1	5	3,248
15	SDG3 Kendini yaratıcı yollarla ifade eder.	1	5	3,354
16	SDG4 Bir olay ya da durumla ilgili olarak başkalarının duygularını açıklar.	1	5	3,093
17	SDG5 Bir olay ya da durumla ilgili olumsuz duygularını uygun yollarla gösterir.	1	5	3,111
18	SDG6 Kendisinin ve başkasının haklarını korur.	1	5	3,372
19	SDG7 Bir işi ya da görevi başarmak için kendini güdüler.	1	5	3,291
20	SDG8 Farklılıklara saygı gösterir.	1	5	3,608
21	SDG9 Farklı kültürel özellikleri açıklar.	1	5	3,068
22	SDG10 Sorumluluklarını yerine getirir.	1	5	3,745
23	SDG11 Atatürk ile ilgili etkinliklerde sorumluluk alır.	1	5	3,347
24	SDG12 Değişik ortamlardaki kurallara uyar.	1	5	3,764
25	SDG13 Estetik değerleri korur.	1	5	3,198
26	SDG14 Sanat eserlerinin değerini fark eder.	1	5	3,161
27	SDG15 Kendine güvenir.	1	5	3,211
28	SDG16 Toplumsal yaşamda bireylerin farklı rol ve görevleri olduğunu açıklar.	1	5	3,031
29	SDG17 Başkalarıyla sorunlarını çözer.	1	5	3,180

Her iki boyutta da Suriyeli öğrencilerin gelişim düzeylerinin okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine göre genellikle orta düzey ve üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Sadece dil gelişiminde beş madde de orta puanın altında oldukları görülmektedir. Bu maddeler; “ Söz dizimi kurallarına göre cümleler kurar”, “Konuşurken dilbilgisi yapılarını kullanır ”, “Sözcük dağarcığını geliştirir”, “Ses bilgisi farkındalığı gösterir”, “Okuma farkındalığı gösterir ” ve “ Yazı farkındalığı gösterir ” olduğu görülmektedir. Sosyal duygusal gelişimde ise, tüm maddelerde 3’ün üzerinde ortalama puana sahiptirler. Bu durumda sosyal-duygusal gelişim kazanımlarında öğrencilerin gelişimlerinin orta düzeyde olması uyum sağlamada başarı gösterdikleri ile ifade edilebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Beşinci bölüm başlığı altında, araştırmanın sonuç, tartışma ve öneriler bölümlerine yer verilmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmada dört alt problemde, cinsiyet, mesleki kıdem, Suriyeli çocuklarla çalışma yılı ve sınıfındaki Suriyeli çocuk mevcutları bağımsız değişken olarak ele alınırken, dil gelişimine yönelik 12 madde, sosyal duygusal gelişime yönelik 17 madde bağımlı değişken olarak ele alınmıştır.

5.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Birinci alt problemde Suriyeli çocukların dil ve sosyal duygusal gelişimleri öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre görüşleri test edilmiştir. Her iki testte toplam 29 madde yer almasına karşı sadece dört maddede görüş farklılığının gözlenmesi yaklaşık %93 oranında görüş birliği içinde olduklarını ifade edilebilir. Suriyeli çocukların dil gelişim düzeylerine yönelik, "okuma farkındalığı gösterir" kazanımında çocukların gelişimleri hakkında kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre yetersiz görüş belirtmişlerdir. Okuma becerisi kadın öğretmenlerce önemsenmesi, dil becerilerinin kadınların erkeklere göre daha fazla önemsenmesi ile açıklanabilir. Çocukların, okuma-yazmaya hazır bulunuşluluğu ve okuma farkındalığı edimlerinin bireysel farklılıktan dolayı daha zor kazanması, sonucu etkilemiş olabilir. Okul öncesi eğitim alan ve almayan Suriyeli çocukların ilkökula hazır bulunuşluluğu ile ilgili yapılan bir çalışmada okul öncesi eğitim almayan Suriyeli çocukların harfleri kavramalarının zor olduğu ve öğrendiklerini kısa sürede unuttukları gözlenmiştir. Çocuklar, harflerin birleştirilmesi ve okuryazarlığa geçiş hızı bağlamında değerlendirildiğinde okul öncesi eğitim alan öğrencilerin bu süreçte daha başarılı oldukları ifade edilmiştir. Bu durumun temel nedeninin, eğitim kurumlarını iyileştiren faaliyetlerin planlı ve programlı sunumu olduğu düşünülmektedir (Uzun vd., 2023: 640). Dil gelişiminde genel olarak çocukların "sesleri ayırt etme, sesini uygun kullanma, dinlediklerini/izlediklerini kavrama, görsel materyalleri okumada" başarılı bulunduğu gözlenmiştir. Çocuklara kendini ifade etme fırsatı sunan hikaye anlatma, hikaye dinleme, drama, şarkı söyleme vb. dil etkinlikleriyle çocukların seslerini nasıl kullanabildikleri, görsel

materyalleri ne kadar okuyabildikleri ve sesleri ayırt edebilme becerisine sahip olup olmadıkları değerlendirilebilir. Öğretmenler Türkçe dil etkinliklerinde ne kadar çok farklı etkinlik sunarlarsa çocukların dil gelişimleri o ölçüde gelişir. Erdemir ve Diri (2019: 55), yaz anaokulları üzerine yaptıkları çalışmada, programa katılan çocukların katılmayanlara göre dil gelişiminde başarı gösterdiklerini ve çift dilli olan bu çocukların kısa süreli bu programla Türkçeyi anlama ve ifade etmede gelişmiş olmalarından dolayı okula uyum sağlamada zorluk yaşamayacaklarını belirtmiştir. Aynı çalışmada programın kısa süreli olması nedeniyle sosyal-duygusal gelişim kazanımları program kapsamı dışında bırakılmıştır. Sosyal- duygusal gelişim alanında "kendisine ait özellikleri tanıtır kazanımında" çocukların gelişimi hakkında kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre orta etki büyüklüğünde daha fazla olumlu görüş belirtmiştir. Erkek öğretmenler, yaptıkları etkinliklerde bu kazanıma çocukların yaşlarından dolayı tam olarak erişemediklerini gözlemlemiş olabilir. Head Start Redi mantık modelini doğrulayan bir çalışmada, müdahalenin üç önemli anaokulu sonucu üzerindeki etkilerine (örneğin, okuma başarısı, öğrenmeye katılım ve olumlu sosyal davranış), okul öncesi kazanımların, hedeflenen yakın sosyal-duygusal ve dil / ortaya çıkan okuryazarlık becerilerindeki aracılık ettiğini bulmaktadır. Sosyal-duygusal becerilerdeki okul öncesi kazanımlar, kelime dağarcığındaki eşzamanlı okul öncesi kazanımları ve ortaya çıkan okuryazarlık becerilerini dikkate alındıktan sonra, okuma başarısı ve öğrenme katılımında anaokulu sonuçlarına benzersiz katkılarda bulunmuştur. Bu bulgular, okula hazır olmayı teşvik etmenin bir yolu olarak, okul öncesi dönemde risk altındaki çocukların sosyal-duygusal becerilerini geliştirmenin önemini vurgulamaktadır (Nix vd., 2013: 1011-1013). "Bir işi ya da görevi başarmak için kendini güdüler" kazanımında kadın öğretmenler erkek öğretmenlere nazaran orta etki büyüklüğünde daha fazla olumlu görüşe sahiptirler. Etkinlikleri izleme değerlendirmede ayrıntılara erkek öğretmenlere göre daha fazla duyarlı olmalarından kaynaklanmış olabilir. Arabacıoğlu ve Kahraman (2020: 748)'ın araştırmalarında uygulanan sosyal beceri programının Suriyeli çocukların çevreye uyum, problem çözme ve sosyal becerilerini olumlu yönde etkilediği dile getirilmiştir. Sosyal-duygusal gelişim kazanımlarından, "duygularını ifade etme, bir işe kendiliğinden başlama ve başkalarıyla sorunlarını çözme" gibi becerileri kazanmada okul öncesi eğitimin gerekli olduğu ifade edilmiştir. "Değişik ortamlardaki kurallara uyar" kazanımında anlamlı ve yüksek etki büyüklüğünde farklılık bulunmuştur. Bu becerinin değerlendirilmesinde görüş farklılığı kurallara uyma konusunda erkek öğretmenlerin beklentisinin yüksekliği ile açıklanabilir. Kuralların okul öncesinde

çocuklarda daha kalıcı olması için görsellerle ve uygulanarak desteklenmesi gerekmektedir. "Okul Öncesi Eğitim Programı İle İlkokul Hayat Bilgisi Öğretim Programının Sarmallığının İncelenmesi" ile ilgili yapılan çalışmada, Okul Öncesi Eğitim Programındaki "Değişik ortamlardaki kurallara uyar." kazanımı ile İlkokullardaki hayat bilgisi dersinde kazandırılması planlanan kurallara uyma ilgili kazanımların birbirlerini desteklediği belirtilmiştir (Uçuş ve Demirbaş, 2017: 1096-1097). Okul öncesi eğitimin, çocukları ilkokula hazırlamada etkisinin büyük olduğu söylenebilir.

5.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

İkinci alt problemde, toplam 29 maddeden oluşan ankette sadece bir maddede anlamlı farklılığın olması mesleki kıdemi farklı yılları içerse de öğretmenler, Suriyeli çocukların dil ve sosyal duygusal gelişimlerini belirlemede benzer görüşlere sahiptir. Araştırmada "sesini uygun kullanır" kazanımına Suriyeli çocukların yüksek etki büyüklüğünde farklılık gözlenmiştir. Kıdem düzeyi arttıkça beklenti düzeyi arttığı anlaşılmıştır. Akçay (2016: 18)'ın araştırmasında okulöncesi eğitimi alan çocukların konuşma becerileri kazanımlarını elde etme oranının okulöncesi eğitimi almayan çocuklara göre daha yüksek olduğunu ifade etmiştir. Okul öncesinde eğitim oyun yoluyla yapılmaktadır. Oyunlar çocuklara konuşma o- ve kendini ifade etme ortamı sunarak kelime dağarcıklarının gelişmesini sağlar. Kandır ve Yazıcı (2016: 463) yaptığı bir çalışmada dil gelişimindeki sesini uygun kullanma, verilen sese benzer sesler çıkarma, nesnelerin baş harfleriyle nesne türetme gibi beceriler okul öncesinde kazandırıldığında Türkçe okuma- yazma ve konuşmada başarı sağlanacağını belirtmiştir. Karadağ ve Aytan (2022: 91)'ın geçici koruma statüsü altındaki Suriyeli çocukların Türkçe öğrenim durumları üzerine yaptığı çalışmada, çocukların kamplarda aldıkları eğitimlerde kendilerini ifade ederken zorlandıkları görülmüştür. Çocukların zorlanma durumları, eğitimlerini olumsuz olarak etkilemektedir. Aynı çalışmada, Arapça ve Latin harflerin farklılığından kaynaklı çocukların eğitim sırasında sorun yaşadıklarına değinilmiştir. McCartney vd. (2007: 423), sosyal-ekonomik açıdan dezavantajlı mülteci çocukların okula hazır bulunuşluk düzeylerinin, alıcı ve ifade edici dil becerilerinin sosyal-ekonomik düzeyi yüksek akranlarına göre daha düşük olduğunu bulmuşlardır. Öğretmenlerin mesleki kıdemine göre Suriyeli çocukların sosyal duygusal gelişimine yönelik maddelerde istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Fajriyah (2023: 38) araştırmasında, okul öncesi eğitimde iyi hazırlanmış öğrenme ortamlarındaki uygulamaların çocukların sosyal ve duygusal gelişimi üzerinde kalıcı olumlu etkileri olduğunu belirtmiştir. Bu sayede çocuklar, aralarındaki çatışmaları çözme, stresli durumlarla başa çıkma ve yeni

koşullara uyum sağlama konusunda başarılı olur. Genellikle sosyo-duygusal gelişimin tüm kazanımlarda çocuklar orta düzeyde gelişim göstermiştir. "Görsel materyalleri okur" kazanımında iyi düzeyde gelişim gösterilmiştir. Çocukların okul öncesi dönemde somut ve görsel materyalleri daha kolay anlamlandırabilmeleri etkili olmuştur.

5.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Üçüncü alt problemde, toplam 29 maddeden oluşan ankette öğretmenlerin Suriyeli çocuklarla çalışma süresinin az ya da çok olması çocukların gelişim düzeylerinde farklılığa sebep olmamıştır. Öğretmenlerin Suriyeli çocuklarla çalışma süresi az da olsa çok da olsa Suriyeli çocukların kazanımlarda yeterli düzeyde olmadıkları gözlenmiştir bunun sebebinin de dil farklılığından dolayı yaşadıkları dil ve uyum sorunu olduğu söylenebilir. Okula uyum sürecinde Suriyeli çocukların yaşadıkları sorunlara değinen çalışmamıza paralel olan araştırma sonucu erken çocukluk eğitiminde çocukların okula uyum sağlamasının en büyük sorunlarından birinin dil ve iletişim sorunları olduğunu göstermiştir. Suriyeli çocuklar evde ebeveynleriyle Arapça konuşurken, okulda arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle Türkçe iletişim kurmak zorundadır. Bu da okulda kendini ifade ederken zorlanmasına, arkadaşlarından uzak kalmasına ve uyumsuzluk yaşamasına neden olmuştur (Yalçın ve Simsar, 2020: 1221). Ayrıca öğretmenler Suriyeli çocukların dil konusunda yaşadıkları zorluk yüzünden söylenileni anlamaya çalışırken ve kendilerini ifade ederken uzun zaman geçtiğini bu durumunda derslerde vakit kaybetmeye sebep olduğu için müfredatı yetiştiremediklerini söylemişlerdir (Biçer, 2023: 141). Uslu (2022: 243), araştırmasında göç eden ve göç edilen yerin insanları arasındaki uyumun en iyi şekilde sağlanmasının öneminden bahsetmiştir. Kültürlerin birbiriyle kaynaşmasının başarılı olması için erken yaşlarda eğitimin gerekli olduğunu dile getirmiştir. Türkiye'ye göçle gelenlerinde 18 yaşın altında olması eğitim açısından avantajdır. Çünkü mülteci çocuklar eğitime erken yaşlarda kazandırılırsa topluma uyumları ve akademik yönden başarılı olmaları sağlanmış olacaktır. Aykut (2020: 760), Suriyeli çocukların arkadaşlarıyla eşit şartlara sahip olmaları, dışlanmamaları ve kabul edilmeleri durumunda okula uyumları ve derslere etkin katılımlarının olumlu yönde etkilediğini ifade etmiştir. Yenilikçi ve değişime ayak uyduran öğretmenler çocukların mültecilere olan bakış açılarını olumlu yönde değiştirebilir. Verilecek eğitim ile çocukların önyargıları kırılarak farklı kültürlerle saygı duymalarına ve ayrımcılık yapmamalarına yardımcı olacaklardır. Agcadağ Çelik (2019:666)'in Sınıf Öğretmenleri Gözünden Suriyeli çocuklar adlı çalışmasında da Suriyeli çocukların eğitiminde anadil farklılığından kaynaklanan sorunların ön planda olduğu belirlenmiştir. Türkçe diline hakim olmadıkları için

okuduklarını anlama, okulda iletişim kurma ve derslere devam konusunda sorunlar yaşadıklarından Suriyeli çocuklar kendilerini yeterince ifade edememekte ve akademik olarak başarısız olabilmektedir. Ayrıca bu sorunlar okula uyum sorununu da beraberinde getirmektedir. Türkiye’deki Suriyeli çocukların eğitime uyumları ile ilgili yapılan bir araştırmada, eğitim ile ilgili tüm paydaşlara verilecek rehberlik hizmetlerinin okula uyum sürecinde karşılaşılabilecek problemleri azaltacağı ileri sürülmektedir. Eğitim sırasında gerçekleştirilecek kazanımların empati kurma, yardımlaşma, sağlıklı iletişim kurma ve kültürel uyum sağlayacak etkinlikler içermesi çocukların sosyal - duygusal ve dil gelişimlerine olumlu şekilde yansiyacaktır (Suna vd., 2021: 401).

5.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Dördüncü alt problemde, sınıfta bulunan Suriyeli çocuk sayısı, dil, sosyal ve duygusal gelişim düzeylerini belirlemede sadece bir maddede farklılık yaratmış olması, genellikle benzer tespitler yapılmasına engel oluşturmadığı kabul edilebilir. Bozkurt (2023: 1232), Suriyeli çocukların yoğun olduğu sınıflarda yaşanan sorunlar ve çözüm önerilerine yönelik araştırmasında dil farklılığından dolayı iletişimde sorun yaşandığına, gruplaşma ve disiplin problemlerinin ortaya çıktığına değinmiştir. Aynı zamanda, programın hedeflediği kazanımlara ulaşmaya çalışan öğretmenler Suriyeli çocukların dil ve uyum konusunda yaşadıkları sıkıntılardan dolayı zaman yönetiminde sıkıntı yaşadıklarını vurgulamıştır. Bir başka araştırmada akran kabulünün Suriyeli çocukların mevcudunun az olduğu sınıflarda olumlu şekilde sonuçlandığı belirtilerek, sınıflardaki Suriyeli çocukların sınırlı sayıda olmasına özen gösterilmesi tavsiye edilmiştir (Yüce ve Doğan, 2022: 164). Akyıldız (2020: 213-224)’in yaptığı araştırmada okul öncesi dönemde programda yer verilen "estetik değerleri korur" kazanımının çocukların yaratıcılıklarını geliştirmede önemli olduğuna değinilmiştir. Okul öncesi kurumlarında çocukların bu kazanıma ulaşmaları için sanat etkinliklerine bolca yer verildiği ve çocukların bu çalışmalar için uygun öğrenme ortamları bulmanın dışında öğretmenlerinde çocukların sanatsal yönlerine dikkat çekip, estetik algılarını geliştirmeleri önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca araştırmanın sonucunda, sanat sergisi gezen öğretmenlerin "estetik değerleri korur" kazanımını kazandırmada öz yeterliliği yüksek bulunmuştur. Shih (2020: 574), Tayvanlı çocukların estetik okuryazarlığı araştırmasında, çocukların estetik okuryazarlığını geliştirmeye yönelik öğretim ilkelerini analiz etmiş ve öğretmenleri, çocukların güzelliği algılayabilmeleri ve estetik okuryazarlığı geliştirebilmeleri için dikkatlice düşünülmüş estetik eğitimi uygulamaya teşvik etmiştir. Güzel şeylerin deneyimini ve zevkini desteklemek için

çocukların estetik eğitimi dikkatli bir şekilde planlanmış olması gerekmektedir sonucuna ulaşılmıştır. Lim (2004: 480-481) öğretmenlerin eğitim verirken estetik değerleri vurgulayarak çocukların sanatsal faaliyetlere aktif katılımını sağlamaları gerektiğini dile getirmiştir. Eğitmciler çocukların dünyayı farklı bakış açılarıyla görmelerine yardımcı olurlar. Başka bir ifadeyle, çocukların dünyaya dair estetik farkındalığı, onlara zengin duysal ve yaratıcı bilinç tarzlarını destekleyen yeterli sözlü ipuçları verdiğimizde zenginleştirilebilir. Sözel uyarılar, küçük çocukların bilinç tarzına uyan ritm, ses, hayal gücü, anlam, animizm, metafor vb. ipuçları kullanarak çocukların estetik deneyim kazanmalarını sağlayabiliriz.

Çalışmada, Suriyeli çocukların dil ve sosyal-duygusal gelişim düzeylerinde kazanımların bazılarında değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Dil gelişiminde cinsiyet ve kıdem değişkenine bağlı olarak birer kazanımda farklılık çıkmıştır. "Okuma farkındalığı gösterir" ve "sesini uygun kullanır" kazanımlarında farklılık çıkmasının sebebi Suriyeli çocukların en büyük probleminin ev sahibi toplumun dilini bilmemeleri ve konuşmakta zorlanmalarıdır. Sosyal- duygusal gelişimde daha çok kazanımda farklılık çıkmasının sebebi göçün etkisiyle çocuklarda oluşan travmaların ve dışlanmanın sosyo-duygusal gelişimlerini olumsuz etkilemesi olmuştur. "Kendisine ait özellikleri tanıtır" , "Bir işi ya da görevi başarmak için kendini güdüler" ve "Değişik ortamlardaki kurallara uyar" kazanımlarında farklılık gözlenmesinin sebebi çocukların dil bilmemeye bağlı özgüven eksikliği, hazır bulunuşluğun olmaması ve kurallara uymada zorlanmış olmaları gösterilebilir. Kadın ve erkek öğretmenlerde cinsiyete göre değişkenlik göstermesi her iki cinsiyetinde farklı etkinliklerle kazanımlara ulaşmaya çalışmaları gösterilebilir.

Sonuç olarak, ana dili farklı olan ülkelerden gelmek zorunda kalan çocukların okul öncesi eğitim kurumuna kayıt olduğunda ebeveynlerinin öğretmenlerin özelliklerinden dolayı endişelenmemeleri gerekir. Okul öncesi öğretmenin cinsiyeti, mesleki kıdemi, ana dili farklı öğrenciyle çalışma yılı, sınıfındaki ana dili farklı öğrenci sayısı okul öncesi öğretim programının öngördüğü becerileri kazanma düzeyini belirlemede farklılık yaratmayacaktır.

5.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmada okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden Suriyeli çocukların dil ve sosyal- duygusal gelişim düzeyleri test edilerek, çocukların her iki boyutta da gelişimlerinin orta düzey ve üzerinde olduğuna ulaşılmıştır. Çocukların genelinin dil ve sosyal-duygusal

gelişim kazanımlarına orta düzeyde ulaştıkları ve öğretmenlerin cinsiyet, kıdem ve çalışma yılının bunun üzerinde etkisinin az olduğu söylenebilir. Araştırmaya katılan öğretmenler genel olarak Suriyeli çocukların dil ve uyum problem yaşadıklarını ama bu problemlerinin kısa sürede çözüldüğünü ifade etmişlerdir. Bunun sebebi olarak bu çocukların Türkiye’de doğmuş olmalarından dolayı Türkçe diline daha çok maruz kalmaları ve Mardin ilinin kültürel çeşitlilikten kaynaklı çok dilli özelliğe sahip olması gösterilebilir. Mardin’deki okul öncesi eğitim kurumlarında Arapça dilini konuşan öğretmen, yönetici ve personel varlığı öğretmenlerin ve idarecilerin işini kolaylaştırmıştır. Araştırmada gelişim düzeyleri hakkında bilgi sahibi olduğumuz çocukların Türkiye’de doğmuş olmaları ve savaşın bıraktığı olumsuz etkilerine maruz kalmamaları, dil ve sosyal-duygusal gelişimlerinin olumlu yönde gelişerek travmatik durumlar yaşamamalarına sebep olmuştur.

5.6. Öneriler

Araştırmada Suriyeli okul öncesi eğitim alan öğrencilerin dil ve sosyal-duygusal düzeylerini etkileyen değişkenler belirlenmeye çalışılmıştır. Farklı araştırmada; bilişsel gelişim, öz bakım becerileri, motor gelişim düzeyleri test edilebilir, Türk öğrencilerle karşılaştırma yapılarak aralarındaki gelişim düzeyleri belirlenebilir, birden fazla şehir ele alınarak örneklem büyüklüğü artırılabilir, Suriyeli dışındaki sığınmacı-mülteci öğrencilere yönelik çalışma yapılabilir, sınıfında ana dili farklı çocukların gelişim düzeyleri akranlarınca belirlenebilir, sığınmacı konumundaki ebeveynlerden çocuklarının dil, sosyal ve duygusal düzeylerine yönelik görüşleri alınarak karşılaştırma yapılabilir.

KISALTMALAR

REDİ (Araştırmaya Dayalı, Gelişimsel Olarak Bilgilendirilmiş)

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı)

PICTES (Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunu Teşvik Etmek Projesi)

KAYNAKÇA

- ADELA, M., MIHAELA, S., ELENA-ADRIANA, T., & MONICA, F. (2011). "Evaluation of a program for developing socio-emotional competencies in preschool children", *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, cilt 30, ss. 2161-2164.
- AGCADAĞ ÇELİK, İ. (2019). "Sınıf öğretmenleri gözünden Suriyeli mülteci çocuklar", *Journal Of International Social Research*, cilt 12, sayı 66, ss. 662-680.
- AKÇAY, A. (2016). "Okul öncesi eğitimi almanın öğrencilerin dil becerilerinin gelişimine etkisi", *Electronic Turkish Studies*, cilt 11, sayı 3, ss. 15-28.
- AKYILDIZ, S. (2020). "Okul öncesi öğretmenlerinin sanat ve estetik değerleri kazandırma öz yeterlik algılarının incelenmesi", *Değerler Eğitimi Dergisi*, cilt 18, sayı 39, ss. 209-234.
- ALWAELYL, S. A., YOUSIF, N. B. A., & MIKHAYLOV, A. (2021). "Emotional development in preschoolers and socialization", *Early Child Development and Care*, 1-3.
- ARABACIOĞLU, B., & KAHRAMAN, P. B. (2020). "The effect of social skills education on 60-69 months old syrian children's social skills, problem solving and adaptation", *Çukurova University Faculty of Education Journal*, cilt 49, sayı 2, ss. 734-768.
- ARAR, K., ORUCU, D., & KÜÇÜKÇAYIR, G. A. (2019). "Culturally relevant school leadership for Syrian refugee students in challenging circumstances", *Educational Management Administration and Leadership*, cilt 47, sayı 6, ss. 960-979.
- ATEŞ, A., & ŞAHİN, S. (2021). "Preschool teachers' opinions towards to multicultural education", *Education Quarterly Reviews*, cilt 4, sayı 4, ss. 19-38.
- AYKUT, S. (2020). "Suriyeli göçmen çocukların dil becerilerinin ve okul ile olan ilişkilerinin eğitim sistemine adaptasyonları üzerindeki etkisi ve okul sosyal hizmetinin önemi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi/The Journal of International Social Research*, cilt 13, sayı 72, ss. 754-762.

- BARIŞIK, S. (2020). “Göç kavramı, tanımı ve türleri”, *Küreselleşen Dünyada Fırsat Eşitliği Arayışında Uluslararası Göç ve Türkiye’nin Suriye Deneyimi*, Ankara, Gazi Kitabevi, ss. 1-24.
- BEYHAN, D., & EPÇAÇAN, C. (2018). “Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine entegrasyonu projesi kapsamında geçici eğitim merkezlerinde görev yapan dil öğretmenlerinin dil öğretirken karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri”, *Turkish Studies Educational Sciences*, cilt 13, sayı 19, ss. 285- 306.
- BİÇER, N. (2017). “Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ana dilinin etkisi”, *Turkish Studies International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, cilt 12, sayı 14, ss. 41-58.
- BİÇER, S. (2023). *Mülteci Çocukların Sosyal ve Akademik Uyumları: Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, (Master's thesis), Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BOURGONJE, P. (2010). *Education for refugee and asylum seeking children in OECD Countries: Case studies from Australia, Spain, Sweden and the United Kingdom*, Education International, cilt 50, sayı 20.
- BOZKURT, B. (2023). “Suriyeli öğrencilerin yoğun olduğu sınıflarda öğretmenlerin yaşadığı sorunlar ve çözüm önerileri”, *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, cilt 12 sayı 4, ss. 1222-1235.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., KILIÇ-ÇAKMAK, E., AKGÜN, Ö., KARADENİZ, Ş., & DEMİREL, F. (2008). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara, Pegem Akademi.
- CAN YAŞAR, M., UYANIK AKTULUN, Ö., KARACA, N. H., & TEKE. H. (2018). “Okul öncesi eğitimin 48-66 aylar arasındaki Suriyeli çocukların gelişimine etkisi”, *Turkish Studies (Elektronik)*, cilt 13, sayı 27, ss. 341-366.
- CAP.(2019). Turkey’s Refugee Dilemma. Retrieved from: <https://www.americanprogress.org/article/turkeys-refugee-dilemma/> , (Erişim Tarihi: 24.01.2024)
- COHEN, L., MANION, L., & MORRISON, K. (2018). *Research Methods in Education*, Eight Edition, Routledge, <http://vassarstats.net/fisher2x3.html> er

- COŞKUN, İ., & EMİN, M. N. (2016). *Türkiye'deki Suriyelilerin Eğitimde Yol Haritası Fırsatlar ve Zorluklar*, İstanbul, SETA Yayınları.
- CULBERTSON, S., & CONSTANT, L. (2015). *Education of Syrian refugee children: Managing the crisis in Turkey, Lebanon, and Jordan*, RAND Corporation.
- DOLAPCIOĞLU, S., & BOLAT, Y. (2021). "The education issues of Syrian students under temporary protection status", *Research in Education*, cilt 109, sayı 1, ss. 3-19.
- DOĞRUL, H., & AKAY, C. (2019). "Comparison between Syrian and Turkish Parents' opinions and expectations about pre-school education", *Sosyal Bilimler Dergisi/The Journal of Social Sciences*, cilt 6, sayı 36, ss. 119-139.
- DUVELL, F. (2013). "Turkey, the Syrian refugee crisis and the changing dynamics of transit migration", Ed. *IEMed: Mediterranean yearbook*, ss. 278-281.
- E-Kaynak-1 "Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'den geri dönüşleri", Suriye gündemi: bölgesel siyaset günlüğü, <https://suriyegundemi.com/suriyeli-siginmacilarin-tuerkiye-den-geri-doenuesleri>, (Erişim Tarihi: 13 Ekim 2024)
- E-Kaynak-2 "Benefits of early education", NSW Education, <https://education.nsw.gov.au/early-childhood-education/information-for-parents-and-carers/every-child-benefits>, (Erişim Tarihi: 16 Ocak 2024)
- E-Kaynak-3 "Göç", *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*, <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 18 Ocak 2024)
- EKİCİ, S., & TUNCEL, G. (2015). "Göç ve insan", *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt 5, sayı 1, ss. 9-22.
- ERDEMİR, E., & DİRİ, A. (2019). *Erken Çocukluk Eğitimi Yaz Anaokullarının Suriyeli Çocuklar ile Bölge Çocukları Üzerindeki Etkileri: Değerlendirme Raporu*, İstanbul, AÇEV.
- ERDEMİR, E. (2021). "Summer preschools for Syrian refugee and host community children in Turkey: A model of contextually sensitive early intervention", *Early Education and Development*, cilt 33, sayı 5, ss. 912-938.
- ERGÜN, Ö. R. (2018). "Geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların eğitim sürecindeki toplumsal uyum sorunları: Burdur Örneği", (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı.

- FAJRIYAH, F. (2023). "Developing Socia-emotional skills in early children: Best Approaches in early education", *Jurnal Kajian Pendidikan dan Psikologi*, cilt 1, sayı 1, ss.26-33.
- GEDİK, M. (2009). "Somalili mültecilerin sosyo-kültürel ve dini hayatları üzerine sosyolojik bir araştırma, Konya örneği", (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- GENCER, E. (2014). "The effects of ELP use inpreschool education on children's socio-emotional adaptation and self-concept development", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı.
- GEZER, M. Ü. (2019). "Looking through the multicultural glass: Re-examination of Syrian refugee children education in Turkey", *Eurasian Journal of Applied Linguistics*, cilt 5, sayı 2, ss. 307-310.
- GLIND, van de, H. (2010). "Migration and child labour – exploring child migrant vulnerabilities and those of children left-behind, *International Labour Office*, International Programme on the Elimination of Child Labour (IPEC) – Geneva: ILO.
- GOODMAN, A., JOSHI, H., NASIM, B., & TYLER, C. (2015). *Social and emotional skills in childhood and their long-term effects on adult life*. Early Intervention Foundation.
- GÖÇ İDARESİ BAŞKANLIĞI (2014). "Temporary Protection in Turkey. <https://en.goc.gov.tr/temporary-protection-in-turkey>" , (Erişim tarihi: 24.01.2024).
- GÖKÇE, T. A. & KILIÇ, A. V. (2018). "The problems of Syrian students in the basic education in Turkey", *European Journal of Social Sciences Education and Research*, cilt 5, sayı 1, ss.199-211.
- GUO, Y., MAITRA, S. & GUO, S. (2019). "I belong to nowhere": Syrian refugee children's perspectives on school integration, *Journal of Contemporary Issues in Education*, cilt 14, sayı 1, ss. 89-105.
- GÜLLÜCE, E. S., & UYANIK, G. (2020). "Anaokuluna devam eden Suriyeli çocukların sosyal becerilerinin psikometrik özelliklerine göre incelenmesi", *Milli Eğitim Dergisi*, cilt 49, sayı 227, ss. 315-344.

- HAMILTON, R., & MOORE, D. (2003). *Educational Interventions for Refugee Children: Theoretical Perspectives and Implementing Best Practice*, London & New York, Routledge.
- HELLER, S. S., RICE, J., BOOTHE, A., SIDELL, M., VAUGHN, K., KEYES, A., & NAGLE, G. (2012). “Social-emotional development, school readiness, teacher–child interactions, and classroom environment”, *Early Education & Development*, cilt 23, sayı 6, ss. 919-944.
- IOM. (2022). “Syrian Arab Republic crisis response plan 2022”, https://syria.iom.int/sites/g/files/tmzbd11151/files/documents/2022_syrian_arab_republic_crisis_response_plan_2022_0.pdf , (Erişim tarihi: 24.01.2024).
- ISMAILOVA, N. (2022). “Ways of Forming Social-Emotional Development In Preschool Children ”, *International Journal of Multilingual Education*, sayı 21, 53-64.
- KADIOĞLU ATEŞ, H., KANGER, F., & ŞİMŞEK, Z. (2018). “Oyun Temelli Dil Beceri Programının Suriyeli Öğrencilerin Okuma Yazma Becerilerinin Gelişimine Etkisi”, *Electronic Turkish Studies*, cilt 13, sayı 2, ss. 357-372.
- KAISER-KRATZMANN, J., SACHSE, S., & ERTANIR, B. (2020). “Long-term interrelations between socio-emotional and language competencies among preschool dual language learners in Germany”, *British Journal of Educational Psychology*, cilt 91, sayı 2.
- KANDIR, A., & YAZICI, E. (2016). “MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı’nın okuma yazma becerilerinin gelişimi yönünden değerlendirilmesi”, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, cilt 36, sayı 3, ss. 451-488.
- KARADAĞ, S., & AYTAN, T. (2022). “Geçici koruma statüsü altındaki Suriyeli çocukların türkçe öğrenim durumları üzerine bir araştırma”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, cilt 13 sayı 79, ss. 81-94
- KARDEŞ, S., & KOZİKOĞLU, I. (2021). “Interactions between Refugee and Local Preschool Children and Prejudice or Discriminatory Behaviors: Teachers' Observations”, *Journal of Pedagogical Research*, cilt 5, sayı 1, ss. 114-125.

- KAYIKÇI, K. (2019). “Türkiye’de sığınmacı çocukların eğitimi ve entegrasyonu”, *International Migration and Mobility: Challenges of Multicultural Societies in a Globalizing World*, Ed. Seyfi Özgüzel, Adana, Eyuder Yayınları, ss. 61-82.
- KAZU, I. Y., & IS, A. (2018). “An Investigation about Actualization Levels of Learning Outcomes in Early Childhood Curriculum”, *Journal of Education and Training Studies*, cilt 6, sayı 3, ss. 66-77.
- KIM, H. Y., BROWN, L., TUBBS DOLAN, C., GJICALI, K., DEITZ, R., PRIETO BAYONA, M. D. S., & ABER, J. L. (2023). “Testing the impact of a skill-targeted social and emotional learning curriculum and its variation by pre- and postmigration conflict experiences: A cluster randomized trial with Syrian refugee children in Lebanon ”, *Journal of Educational Psychology*, cilt 115, sayı 3, ss. 502–522.
- LIM, B. (2004). Aesthetic discourses in early childhood settings: Dewey, Steiner, and Vygotsky. *Early Child Development and Care*, cilt 174, sayı 5, ss. 473-486.
- MACFARLANE, B., & HONECK, E. (2022). *Social and Emotional Learning for Advanced Children in Early Childhood: Birth to 8*. New York, Routledge.
- MAKOVSKY, A. (2019). Turkey’s Refugee Dilemma, Retrieved from: <https://www.americanprogress.org/wp-content/uploads/sites/2/2019/03/Turkeys-Refugee-Dilemma1.pdf> , (Erişim Tarihi: 24.01.2024)
- MCCARTNEY, K., DEARING, E., TAYLOR, B. A., & BUB, K. L. (2007). “Quality child care supports the achievement of low-income children: direct and indirect pathways through caregiving and the home environment”, *Journal of Applied Developmental Psychology*, cilt 28, sayı 5-6, ss. 411-426.
- MEB, (2013). *Okul öncesi eğitim programı*, Ankara, MEB Basımevi.
- MÜLTECİLER DERNEĞİ. (2023). “Türkiye’deki Suriyeli Sayısı”, https://multeciler.org.tr/turkiyedekisuriyelisayisi/?gad_source=1&gclid=EAIaIQobChMI2oSupaPgwMVUkdBAh2zAArhEAAAYASAAEgIaHPD_BwE, (Erişim Tarihi: 27.01.2024)
- NCSL.(2019). “Social and emotional development in early learning settings”, <https://www.ncsl.org/human-services/social-and-emotional-development-in-early-learning-settings> , (Erişim tarihi: 21.01.2024).

- NIX, R. L., BIERMAN, K. L., DOMITROVICH, C. E., & GILL, S. (2013). "Promoting children's social-emotional skills in preschool can enhance academic and behavioral functioning in kindergarten: Findings from Head Start REDI", *Early Education & Development*, cilt 24, sayı 7, ss. 1000-1019.
- ÖZGÜNLÜ, M., ERBİL, F., & GÖL-GÜVEN, M. (2022). "Social and emotional learning (SEL): How it finds a place in an early childhood education curriculum in Turkey", *Journal of Childhood, Education & Society*, cilt 3, sayı 2, ss. 139-150.
- PARLATAN, M. E., & GÜRLER, P. (2021). "Social and Emotional Skills of Pre-School Children After Distance Learning from Teacher's Perspective", *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, cilt 8, sayı 1, ss. 59-71
- PASİN, Ö., ANKARALI, H., CANGÜR, Ş., & SUNGUR, M. A. (2016). "Parametrik olmayan çok değişkenli varyans analizi ve sağlık alanında bir uygulaması", *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, cilt 9, sayı 1, ss. 13-0. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gazibtd/issue/26691/280779>.
- RAGNARSDÓTTIR, H. (2021). "Multilingual childhoods of refugee children in Icelandic preschools: educational practices and partnerships with parents", *European Early Childhood Education Research Journal*, cilt 29, sayı 3, ss. 410-423.
- RICHMAN, N. (1998). *In The Midst Of The Whirlwind: A Manual For Helping Refugee Children*, London, Tentham Books Ltd.
- ROBERTS, J. E., RABINOWITCH, S., BRYANT, D. M., BURCHINAL, M. R., KOCH, M. A., & RAMEY, C. T. (1989). "Language skills of children with different preschool experiences", *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, cilt 32, sayı 4, ss. 773-786.
- SCHUR, P. (2014). "Resource Guide for Supporting Children with Refugee Experience. Canada", Surrey Welcoming Communities Project- Refugee Myth Busting Campaign
- SEÇGİN, G. (2022). "İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin çevre farkındalıklarının incelenmesi: Kocaeli- Dilovası Örneği", (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- SENEMOĞLU, N. (1989). "Okulöncesi eğitimde dilin önemi", *Milli Eğitim Vakfı Dergisi*, cilt 4, sayı 14, ss. 21-22.

- SHIH, Y. H. (2020). "Teaching principles for aesthetic education: cultivating taiwanese children's aesthetic literacy", *International Journal of Education and Practice*, cilt 8, sayı 3, ss. 568-576.
- SİRİN, S. R., & ROGERS-SİRİN, L. (2015). *The educational and mental health needs of Syrian refugee children* (p. 13). Washington, DC: Migration Policy Institute.
- SİRİN, S. R. & ABER, J. L. (2018). "Increasing understanding for Syrian refugee children with empirical evidence", *Vulnerable Children and Youth Studies*, cilt 13, sayı 1, ss.1-6. <https://doi.org/10.1080/17450128.2017.1409446>.
- SPEIDEL, R., GALARNEAU, E., ELSAYED, D., MAHHOUK, S., FILIPPELLI, J., COLASANTE, T., & MALTI, T. (2021). "Refugee children's social-emotional capacities: Links to mental health upon resettlement and buffering effects on pre- migratory adversity", *International Journal of Environmental Research and Public Health*, cilt 18, sayı 22.
- SUNA, E., ÇELİK, Z., AĞAR, M., EROĞLU, E., & COŞKUN, İ. (2021). "Türkiye'de Suriyeli göçmen çocukların eğitime uyumlarını destekleme: Psikolojik destek, dil becerileri, aile desteği, ders dışı sosyal etkinlikler ve öğretmen yeterlilikleri ", *İstanbul University Journal of Sociology*, cilt 41, sayı 2. ss. 381-407.
- SUR, E., & ÇALIŞKAN, G. (2021). "Suriyeli göçmenlerin yabancı dil olarak türkçe öğreniminde karşılaştıkları sorunlar", *Milli Eğitim Dergisi*, cilt 50, sayı 1, ss. 27-49.
- ŞAHİN, F., & ŞENER, Ö. (2019). "Geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerindeki dil ve iletişim sorunları: İstanbul Fatih Örneği", *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, cilt 6, sayı 9, ss. 66-85.
- ŞEN, H., & UNAT, D. B. (2019). "Daily life practices of Syrian immigrants: the case of Mardin1", *Journal of Social Sciences & Humanities Researches*, cilt 20, sayı 45, ss. 159-177.
- VALENTA, M., JAKOBSEN, J., ŽUPARIC-ILJIC, D., & HALILOVICH, H. (2020). "Syrian refugee migration, transitions in migrant statuses and future scenarios of Syrian mobility", *Refugee Survey Quarterly*, cilt 39, sayı 2, ss. 153-176.

- VILLASENOR, P. (2017). The different ways that teachers can influence the socio-emotional development of their students: A literature review, USA: The World Bank.
- YALÇIN, V. (2022). "Childhood traditions and difficulties of Syrian families under temporary protection in turkey: war, immigration, and children" *FIRE: Forum for International Research in Education*, cilt 7, sayı 3, ss. 87-98.
- YALÇIN, V., & SİMSAR, A. (2020). "Adjustment of Syrian refugee children into pre-school education in Turkey" *Ilkogretim Online*, cilt 19, sayı 3, ss. 1214-1224.
- YANIK ÖZGER, B., & AKANSEL, A. (2019). "An ethnographic case study on Syrian children and their families in preschool class: we are also in this class!" *Journal of Qualitative Research in Education*, cilt 7, sayı 3, ss. 942-966.
- YANIK ÖZGER, B., & KOZANDAĞI, H. (2021). "Okul öncesindeki Suriyeli ve Türk çocukların oyunları ve oyundaki ilişkileri" *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 51, ss. 299-326.
- YÜCE, E., & DOĞAN T. (2022). "Geçici koruma altında bulunan öğrencilerin okula uyumları (Türk ve Suriyeli öğrencilerin gözünden)", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, cilt 37, sayı 1, ss. 155-170.
- TASKIN, P., & ERDEMLİ, O. (2018). "Education for Syrian refugees: Problems faced by teachers in Turkey", *Eurasian Journal of Educational Research*, cilt 18, sayı 75, ss. 155-178.
- TAYLOR, S., & SIDHU, R. K. (2012). "Supporting refugee students in schools: what constitutes inclusive education?", *International Journal of Inclusive Education*, cilt 16, sayı 1, ss. 39-56.
- TELSAÇ, Ö. Y., KARAGÖZ, S., & TELSAC, C. (2022). "The Educational Problems of Migrant Children: Findings and Recommendations", *International Journal of Educational Research Review*, cilt 7, sayı 4, ss. 345-354.
- TURDIEVA, MJ (2021). "Okul öncesi eğitim sisteminde ilk adım devlet müfredatının rolü", *Uluslararası Multidisipliner Araştırma ve Analiz Dergisi*, cilt 4.
- TÜRNÜKLÜ, A., ÖZKAN, Ö. S., & TERCAN, M. (2021). "İlkokul sınıf öğretmenlerinin Türkiyeli ve Suriyeli öğrencilerin birbirlerine ilişkin tutumlarına yönelik deneyimleri: Gruplararası tutum", *Nesne Psikoloji Dergisi*, cilt 9, sayı 21, ss. 656-673.

- UCUS, S., & DEMİRBAŞ, İ. (2017). “Okul öncesi eğitim programı ile ilkokul hayat bilgisi öğretim programının sarmallığının incelenmesi”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, cilt 13, sayı 3, ss. 1084-1105.
- UHNCR. (2022). “Şubat 2023 depremlerinin ardından geçen bir yıl”, <https://www.unhcr.org/tr/>, (Erişim Tarihi: 18.03.2023).
- UHNCR. (2023). “Syria refugee crisis explained”, <https://www.unrefugees.org/news/syria-refugee-crisis-explained/>, (Erişim tarihi: 23.01.2024)
- UHNCR. (2016). “Education for refugees”, <https://reporting.unhcr.org/sites/default/files/UNHCR%20Education%2020160810.pdf>, (Erişim Tarihi: 25.01.2024)
- UNICEF. “Türkiye’de geçici koruma altındaki çocukların eğitime ilişkin istatistik raporu”, <https://www.unicef.org/turkiye/media/file/gecicikorumaaltindakicocuklarinegitimistatistikleri.pdf>, (Erişim Tarihi:19.01.2024)
- UNICEF (2021). “Early childhood development”, <https://www.unicef.org/early-childhood-development>, (Erişim Tarihi: 24.01.2024)
- United Nations High Commissioner of Refugees. (2020). Regional Strategic Overview, Geneva, Switzerland: UNHCR.
- USLU, L. (2022). “Kültürleşme bağlamında geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerin sosyal uyumları üzerine bir değerlendirme”, *İçtimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi*, Göç ve Mültecilik Özel Sayısı, ss. 229- 251.
- UZUN, E. M., & BÜTÜN, E. (2016). “Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri” *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, cilt 1, sayı 1, ss. 72-83.
- UZUN, M., GÖK, B., & ARSLANTAŞ, T. (2023). “Investigation of the readiness level of Syrian students having received preschool education and not having received preschool education for primary education”, *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, sayı 33, ss. 629-645.

EKLER

Ek 1. Okul Öncesi Kurumuna Devam Eden Suriyeli Çocukların Dil ve Sosyal-Duygusal Gelişim Düzeyleri Anketi

Sayın Öğretmenim,

İzmir Demokrasi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalında yüksek lisans yapmaktayım. Okul öncesi kurumuna devam eden Suriyeli çocukların dil ve sosyal-duygusal gelişim düzeyleri üzerine bir araştırma yapmaktayım.

Çalışmanın güvenilir veriler üzerine inşa edilmesi için aşağıdaki sorulara samimi cevaplar vermeniz araştırmanın önemini artıracaktır.

Katılımınızdan dolayı teşekkür ederim.

Gözde Altıntaş
İzmir Demokrasi Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİLER

- 1) Cinsiyetiniz? a) Kadın b) Erkek
- 2) Mesleki Kıdeminiz? Lütfen yazınız.....
- 3) Suriyeli çocuklarla kaç yıldır çalışıyorsunuz? Lütfen yazınız.....
- 4) Suriyeli öğrenci mevcudunuz? Lütfen yazınız.....

OKUL ÖNCESİ KURUMUNA DEVAM EDEN SURİYELİ ÇOCUKLARIN DİL VE SOSYAL-DUYGUSAL GELİŞİM DÜZEYLERİ ANKETİ

1) DİL GELİŞİMİ

MADDELER	Çok iyi düzeyde	İyi düzeyde	Orta düzeyde	Kabul edilebilir	Zayıf düzeyde
1)Sesleri ayırt eder.					
2)Sesini uygun kullanır.					
3)Söz dizimi kurallarına göre cümleler kurar.					
4)Konuşurken dilbilgisi yapılarını kullanır.					
5)Dili iletişim amacıyla kullanır.					
6) Sözcük dağarcığını geliştirir.					
7)Dinlediklerini/ izlediklerinin anlamını kavrar.					
8)Dinledikleri/izlediklerini çeşitli yollarla ifade eder.					
9)Ses bilgisi farkındalığı gösterir.					

10)Görsel materyalleri okur.					
11)Okuma farkındalığı gösterir.					
12)Yazı farkındalığı gösterir.					

2) SOSYAL-DUYGUSAL GELİŞİM

MADDELER	Çok iyi düzeyde	İyi düzeyde	Orta düzeyde	Kabul edilebilir düzeyde	Zayıf düzeyde
1)Kendisine ait özellikleri tanıtır.					
2)Ailesiyle ilgili özellikleri tanıtır.					
3)Kendini yaratıcı yollarla ifade eder.					
4)Bir olay ya da durumla ilgili olarak başkalarının duygularını açıklar.					
5)Bir olay ya da durumla ilgili olumsuz duygularını uygun yollarla gösterir.					
6)Kendisinin ve başkalarının haklarını korur.					
7)Bir işi ya da görevi başarmak için kendini güdüler.					
8)Farklılıklara saygı gösterir.					
9)Farklı kültürel özellikleri açıklar.					
10)Sorumlulukları yerine getirir.					
11)Atatürk ile ilgili etkinliklerde sorumluluk alır.					
12)Değişik ortamlardaki kurallara uyar.					
13)Estetik değerleri korur.					
14)Sanat eserlerinin değerini fark eder.					
15)Kendine güvenir.					
16)Toplumsal yaşamda bireylerin farklı rol ve görevleri olduğunu açıklar.					
17)Başkalarıyla sorunlarını çözer.					

Ek 2. Araştırma Uygulama İzinleri

T.C.
MARDİN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-63050228-605.99-69801832
Konu : Araştırma Uygulama İzinleri

02.02.2023

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi : a) Harran Üniversitesi Rektörlüğü Genel Sekreterliği'nin 26/01/2023 tarih ve tarih ve E-26130895-100-202007 sayılı yazıları.
b) Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'nün 28/01/2023 tarih ve E-65966818-605.01-83422 sayılı yazıları.
c) İzmir Demokrasi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 30/01/2023 tarih ve E-29475454-100-37140 sayılı yazıları.
d) Mardin Artuklu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nin 01/02/2023 tarih ve E-53920853-900-84003 sayılı yazıları.
e) MEB 21/01/2020 tarihli 2020/2 Numaralı Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesi.
f) Valilik Makamının 02/02/2023 tarihli ve E-63050228-605.99-69773636 sayılı Oluru.

İlgi (a) yazıya istinaden; Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Uğur ÇETİNKAYA'nın yürüttüğü ve Prof. Dr. Zübeyde Demet KIRBULUT GÜNEŞ' in danışmanlığında **"Bir Fen Bilimleri Öğretmeninin Grup Tartışmalarında Kullandığı İletişimsel Yaklaşımlar"** başlıklı tez çalışması kapsamında Mardin İli Savur İlçesinde bulunan Pınardere Ortaokulunda 06/02/2023-03/03/2023 tarihleri arasında uygulama yapılacağı,

İlgi (b) yazıya istinaden; Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Başkanlığı Eğitim Programı ve Öğretim Tezli Yüksek Lisans öğrencilerinden Uğur GÜNEL' in Dr. Öğretim Üyesi Naif ERGÜN' ün danışmanlığında **"İlkokul Öğrencilerinin Ekran Bağımlılığı, Zorbalık ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi"** başlıklı tez çalışması kapsamında Mardin İli Artuklu İlçesinde bulunan Elif Ana Mehmet Konuş İlkokulu, 13 Mart İlkokulu ve Toki İlkokulunda 06/02/2023-25/05/2023 tarihleri arasında uygulama yapacağı,

İlgi (c) yazıya istinaden; Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Gözde ALTINTAŞ' ın Doç. Dr. Behsat SAVAŞ' ın danışmanlığında **"Okul Öncesi Kurumuna Devam Eden Suriyeli Çocukların Dil ve Sosyal Duygusal Gelişim Düzeyleri Mardin İli Örneği"** başlıklı tez çalışması kapsamında Mardin İli Artuklu, Midyat ve Kızıltepe İlçelerinde bulunan bağımsız Anaokulları ile İlkokul ve Ortaokula bağlı Anasınıflarında görev yapmakta olan Suriyeli öğrencisi olan Anasınıfı öğretmenlerini kapsamak üzere 06/02/2023-28/04/2023 tarihleri arasında uygulama yapacağı,

İlgi (d) yazıya istinaden; Beslenme ve Diyetetik Bölümü Dr.Öğr. Üyesi Serap TOPRAK DÜŞLÜ'nün **"Ortaokul Öğrencilerinde Sağlıklı Beslenme ve Besin Etiket Okuma Eğitimlerinin Beslenme Alışkanlıkları Üzerine Etkisi"** başlıklı tez çalışması kapsamında Mardin İli Artuklu İlçesi Hacı Suphiye Bölünmez İmam Hatip Ortaokulu öğrencilerini kapsamak üzere 12/02/2023-17/03/2023 tarihleri arasında uygulama yapacağı,

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Mardin İl Millî Eğitim Müdürlüğü Yenişehir Mahallesi 34.Sokak
No:9 47100 Artuklu/Mardin
Telefon No : 0 (482) 212 12 58
E-Posta: stratejigelistirme47@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Bilgi için: Muazzez SALGİT
Unvan : Memur
İnternet Adresi: www.mardin.meb.gov.tr
Faks:4822121236

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 9352-f0be-3e1e-80a8-2389 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 2

İlgi (a,b,c,d) yazılar ilgi (e) Genelgeye göre incelenmiş olup; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa, yürürlükteki diğer tüm düzenlemelerde belirtilen hüküm esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, denetimleri ilgili ilçe millî eğitim müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına dayalı olarak yapması ilgi (f) yazıda uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi rica ederim.

Murat DEMİR
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Ekler :

- İlgi (a) yazı (... Sayfa)
- İlgi (b) yazı (.... Sayfa)
- İlgi (c) yazı (....Sayfa)
- İlgi (d) yazı (...Sayfa)
- İlgi (e) yazı (...Sayfa)
- İlgi (f) Olur (1 Sayfa)

Dağıtım :

- Artuklu,Kızıltepe,Midyat,Savur
- Kaymakamlığı
- (İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

Bilgi :- Harran Üniversitesi Rektörlüğü Genel Sekreterliği

- Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğit. Enstitüsü Müd
- İzmir Demokrasi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müd.
- Mardin Artuklu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Mardin İl Millî Eğitim Müdürlüğü Yenişehir Mahallesi 34.Sokak
No:9 47100 Artuklu/Mardin
Telefon No : 0 (482) 212 12 58
E-Posta: stratejigelistirme47@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için: Muazzez SALGİT

Unvan : Memur

İnternet Adresi: www.mardin.meb.gov.tr

Faks:4822121236

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 9352-f0be-3e1e-80a8-2389 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 3. Etik Kurul Kararı

T.C.
İZMİR DEMOKRASİ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Sayı : E-35950415-600-36652
Konu : Doç. Dr. Behsat SAVAŞ Etik Kurulu Kararı
(2023/01-15)

18.01.2023

Sayın Doç. Dr. Behsat SAVAŞ

İzmir Demokrasi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Sınıf Eğitimi Anabilim dalı Doç. Dr. Behsat SAVAŞ'ın sorumlu tez danışmanı olduğu, **“Okul Öncesi Kurumuna Devam Eden Suriyeli Çocukların Dil ve Sosyal Duygusal Gelişim Düzeyleri Mardin İli Örneği”** isimli Yüksek Lisans Tez, Makale çalışması ile ilgili Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etik Kurulu'nun 03/01/2023 Tarih ve 2023/01-15 sayılı toplantı kararı, ile ilgili alınan Etik Kurulu Kararı yazımız ekinde sunulmuştur. Konu hakkında;
Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Sabahattin DENİZ
Kurul Başkanı

Ek: Etik Kurul Kararı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : FDA5-GV03-8300 Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/izmir-demokrasi-universitesi-ebys>

Adres:
Telefon No :
e-Posta :
Kep Adresi : izmirdemokrasiuniversitesi@hs01.kep.tr

Fax No :
İnternet Adresi : www.idu.edu.tr

Bilgi İçin : Hüseyin YALÇINKAYA
Bilgisayar İşletmeni
Dahili No:0232 299 00 00-0194

Ek 4. Etik Kurul Onay Formu

İZMİR DEMOKRASİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU
ONAY FORMU

Protokol No :2023/15
Kabul Tarihi :03/01/2023
Karar Sayı ve No :2023/0 1 -15
Yer : İzmir Demokrasi Üniversitesi

Araştırma Adı:	“Okul Öncesi Kurum una Devam Eden Suriyeli Çocukların Dil ve Sosyal Duygusal Gelişim Düzeyleri Mardin ili Örneği”	
Proje Tez x Makale x Diğer Niteliği	Yüksek Lisans Tez. Makale	
Proje Tez x Makale x Diğer Araştırmacı isimleri	1 - Doç. Dr. Behsat SA VAŞ 2- Gözde ALTINTA Ş	
Proje/Tez/Makale/Diğer Araştırmacı İletişim Bilgileri (Proje Yürütücüsü/Tez Yazarı/ Birinci yazar)	1- Doç. Dr. Behsat SAVAŞ (İzmir Demokrasi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı) 2- Gözde ALTINTA Ş (İzmir Demokrasi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi)	
Tez Danışmanı(ları) adı	Doç. Dr. Behsat SAVAŞ	
Kabul Şekli	ETİK YÖNDEN UYGUNDUR	(X)
	ETİK YÖNDEN GELİŞTİRİLMESİ GEREKMEKTEDİR	()
	ETİK YÖNDEN UYGUN DEĞİLDİR	()

İzmir Demokrasi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı Doç. Dr. Behsat SAVAŞ'ın sorumlu tez danışmanı olduğu, “Okul Öncesi Kurumuna Devam Eden Suriyeli Çocukların Dil ve Sosyal Duygusal Gelişim Düzeyleri Mardin İli Örneği” isimli Yüksek Lisans Tez, Makale çalışması değerlendirilmiştir.

Prof. Dr. Sabahattin DENİZ
Sosyal ve Beşerî Bilimler
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurul Başkanı

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel bilgiler

Adı Soyadı: Gözde ALTINTAŞ

Doğum Yeri: Mardin

Yabancı Dil: İngilizce

Eğitim Bilgileri

İlkokul: Noter Cevdet Altun İlkokulu/ MARDİN- 1993

Lise: Mardin Anadolu Lisesi – 2004

Lisans: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi-2008

Erasmus Öğrenci Değişimi: Hradec Kralove Üniversitesi- Çekya- 2008

Yüksek Lisans: İzmir Demokrasi Üniversitesi- 2024

İş Deneyimi:

2008- 2010 Doğu Akdeniz Üniversitesi Çocuk Yuvası – Okul Öncesi Öğretmenliği

2011- MEB Okul Öncesi Öğretmenliği (Devam ediyor)